

Inndragning i forhold til tredjemenn - Gjennomskjæring

Kandidatnummer: 657
Leveringsfrist: 25.11.2008

Til sammen 17 803 ord

24.11.2008

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING.....</u>	<u>1</u>
1.1	Presentasjon av inndragningsinstituttet.....	1
1.2	Hensyn bak reglene om inndragning.....	2
1.2.1	Innledning	2
1.2.2	Inndragningsreglenes allmennpreventive side	2
1.2.3	Inndragningsreglenes individualpreventive side	3
1.2.4	Effektivitetshensynet.....	4
<u>2</u>	<u>HISTORIKK .....</u>	<u>4</u>
2.1	Innledning	4
2.2	Lovrevisjonen av 1973.....	5
2.3	Lovrevisjonen av 1999.....	6
<u>3</u>	<u>RETTSKILDER.....</u>	<u>7</u>
<u>4</u>	<u>AVGRENSNING .....</u>	<u>8</u>
<u>5</u>	<u>VIDERE FREMSTILLING .....</u>	<u>8</u>
<u>6</u>	<u>PRESENTASJON AV INNDRAGNINGSBESTEMMELSENE .....</u>	<u>9</u>
6.1	Inndragning av utbytte – Strl § 34	9
6.1.1	Spørsmålet blir her hva som forstås med en straffbar handling?	9
6.1.2	Hva forstås med utbyttebegrepet i strl § 34 første ledd?	10
6.1.3	Sammenhengen mellom utbytte og den straffbare handlingen	12
6.1.4	Hva skal inndras etter strl § 34 – Netto eller bruttoutbyttet?	14
6.1.5	Når skal inndragning gjennomføres?	15

6.1.6	Sondringen Gjenstandsinndragning – Verdiinndragning	15
6.2	Inndragning av produktet, redskapet og gjenstanden for en straffbar handling	17
6.2.1	Hva ligger i begrepet ”ting” i Strl § 35 første ledd?	18
6.2.2	Ting som er frembrakt ved en straffbar handling.....	18
6.2.3	Ting som har vært gjenstand for en straffbar handling.....	19
6.2.4	Ting som har vært brukt eller bestemt til å brukes ved en straffbar handling.....	19
6.2.5	Rimelighetsvurderingen.....	20
6.2.6	Gjenstandsinndragning eller verdiinndragning?	21
6.3	Utvidet inndragning av utbytte	21
6.3.1	Vilkårene for når utvidet inndragning kan foretas	22
6.3.2	Når bør det foretas utvidet inndragning – forholdet til Strl § 34.....	26
7	<u>HOVEDREGELEN OM SUBJEKTET FOR INNDRAGNING AV UTBYTTE.....</u>	27
7.1	Innledning	27
7.2	Den utbytte er ”tilfalt direkte ved handlingen”	27
7.2.1	Problemer knyttet til forhold hvor personer opptrer i samvirke.....	29
7.2.2	Problemer knyttet til bruken av tredjemenn ved skjuling av ulovlig utbytte	31
7.3	Tilfelle hvor man ikke vet hvor utbyttet har tatt veien – Strl § 34 fjerde ledd.....	34
8	<u>GJENNOMSKJÆRING OVERFOR TREDJEPERSONER.....</u>	37
8.1	Innledning	37
8.2	Gjennomskjæring i forhold til lovbygters familie	38
8.2.1	Direkte inndragning overfor lovbygters nærstående - Strl § 37a annet ledd	38
8.2.2	Verdiinndragning hos lovbygger av formuesgoder tilhørende familiemedlemmer	42
8.2.3	Forholdet mellom strl § 37a annet ledd og § 34a tredje ledd	46
8.3	Gjennomskjæring overfor andre tredjepersoner	48
8.3.1	Tilfelle hvor utbyttet er overført til andre etter gjerningstiden – Strl § 37a	48
8.3.2	Utbytte overdras til et foretak etter gjerningstiden - Strl § 37a fjerde ledd.....	52
8.3.3	Strl § 36 første og annet ledd – produktet, gjenstanden og redskapet	55

<u>9</u>	<u>AVSLUTNING AV OPPGAVEN .....</u>	<u>59</u>
<u>10</u>	<u>LITTERATURLISTE .....</u>	<u>A</u>
10.1	Juridisk teori	A
10.2	Lovregister	A
10.3	Offentlige dokumenter	B
10.4	Domsregister	B
10.5	Andre kilder	B
<u>11</u>	<u>LISTER OVER TABELLER OG FIGURER M V .....</u>	<u>C</u>

1 Innledning

1.1 Presentasjon av inndragningsinstituttet

Kriminalitet er motivert av de fordeler som oppnås gjennom straffbare handlinger.

Fordelene som oppnås gjennom slik aktivitet reguleres av inndragningsreglene, som er hjemlet i straffelovens alminnelige del.

Inndragning er etter norsk rett ikke straff jf strl §15, som uttømmende regulerer de alminnelige straffer i norsk rett. Men inndragning er å anse som en strafferettslig reaksjon hvor man fratar enhver de fordeler som er oppnådd gjennom straffbare handlinger.¹

Tema om inndragning er straff eller ikke har vært oppe til diskusjon i forhold til EMK og dobbelstraff problematikken. Høyesterett synes å indikere at inndragning i forhold til EMK ikke er å anse som straff, men at det ikke er helt avklart når det gjelder alle inndragningshjemlene.²

Inndragning er videre definert som avståelse av gjenstander eller verdier til det offentlige av straffbare handlinger, som har blitt begått eller som kan tenkes å bli begått.³ Videre vil det inndratte som utgangspunkt tilfalle fellesskapet gjennom staten i henhold til strl § 37d.

Inndragning er i straffeloven regulert gjennom bestemmelsene §§ 34-38 og tar for seg grovt fem kategorier av inndragning. Hovedregelen når det gjelder inndragning av utbytte er hjemlet i strl §34 og for inndragning overfor tredjemenn er hovedregelen hjemlet i strl § 37a. Når det gjelder inndragning av produktet, redskapet og gjenstanden for en straffbar handling er det regulert i strl § 35 og bestemmelsen om forebyggende inndragning er hjemlet i strl § 37b.

---

¹ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.12

² Rt 2001 s.1271 og Dyrnes 2004 s.125-134

³ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.12

Med tredjemenn forstås andre personer enn lovbrøyer som et inndragningskrav rettes mot, her både juridiske og fysiske personer. Gjennomskjæring innebærer at inndragningskravet retter seg mot andre enn lovbrøyer, men også at man skjærer igjennom og legger til grunn at det er lovbrøyer som disponerer utbytte selv om papiret forteller noe annet.

1.2 Hensyn bak reglene om inndragning

1.2.1 Innledning

Hovedformålet bak inndragningsinstituttet er at ingen skal tjene på å begå straffbare handlinger.⁴

På lik linje med inndragning vil både erstatning og vindikasjon kunne være med på å gjenopprette tilstanden etter en straffbar handling. Imidlertid er det ikke alltid slik at den straffbare handlingen gir et tilsvarende tap for fornærmede og inndragning vil i de tilfelle være det eneste som fratar lovbrøyeren fordelene og gjenoppretter normaltilstanden.⁵

1.2.2 Inndragningsreglenes allmennpreventive side

Inndragningen har til hensikt å hindre personer i å fristes til oppnåelse av økonomiske fordeler gjennom å begå straffbare handlinger.⁶

Ved å frata personer de fordeler som danner grunnlag for den straffbare handlingen gir man et tydelig signal til allmennheten om at kriminalitet ikke er lukrativt.

Videre kan inndragningsreglene ses som en bidragsyter til opprettholdelse av straffens allmennpreventiv funksjon, gjennom det likhetshensyn som reglene kan sies å representere.⁷ Når inndragning og straffens avskrekkende funksjon reduserer fristelsen til å begå straffbare handlinger, vil samfunnets respekt for loven opprettholdes og styrkes i og med at kriminalitet slås ned på.⁸

---

⁴ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.12

⁵ NOU 1996:21 s.17

⁶ NOU 1996:21 s.18

⁷ NOU 1996:21 s.18

⁸ NOU 1996:21 s.18

I lys av likhetshensynet kommer det til uttrykk et rettferdighetshensyn ved at den lovlydige ikke skal stilles dårligere enn den illojale borger.⁹ Dette hensynet kom klart frem under rettsoppgjøret etter andre verdenskrig, men har også i senere tid kommet frem i mediene ved at folk flest finner det urettferdig at personer uten påviselig inntekt får leve et liv luksus, mens den lovlydige borger til sammenligning lever i enkle kår.¹⁰

1.2.3 Inndragningsreglenes individualpreventive side

Inndragningsreglenes individualpreventive side kommer frem gjennom de konkrete avgjørelser.¹¹

Det individualpreventive aspektet ved reglene referer seg både til tilfelle hvor man setter eieren ut av stand til å begå straffbare handlinger og til gjenstanden i seg selv.¹²

Hensynet viser seg her med forskjellig tyngde og er mest fremtredene der hvor det foreligger en fare for at gjenstanden vil bli brukt til straffbare handlinger. Dette støttes opp av ordlyden i strl § 37b om forebyggende inndragning hvor gjenstanden inndras ”uansett hvem som er eier”.

Videre vil inndragning kunne sies å ha en preventiv virkning der hvor gjenstandene er så kostbare at gjenskaffelse er vanskelig for lovbryster¹³ og der hvor utbytte inndras slik at startkapital til ny kriminalitet vanskeliggjøres.¹⁴

Når det gjelder avskrekkelsens individualpreventive side kommer den klart frem også ved brudd på tollbestemmelsene.¹⁵

---

⁹ NOU 1996:21 s.18

¹⁰ NOU 1996:21 s.18-19

¹¹ Matningsdal 1987 s.110

¹² Matningsdal 1987 s.111

¹³ Matningsdal 1987 s.111

¹⁴ NOU 1996:21 s.19

¹⁵ Matningsdal 1987 s.112

1.2.4 Effektivitetshensynet

Inndragningsreglene skal ved siden av straffen bidra til å redusere kriminaliteten i landet gjennom å effektivisere straffetrusselen.¹⁶ Effektiviseringen ligger i at inndragningsreglene favner bredere ved at de ivaretar trusselen også der hvor vedkommende ikke kan straffes.¹⁷ Som eksempel vil man i de tilfelle der utbytte tilfaller en tredjeperson direkte, ikke kunne straffedømme vedkommende for handlingen, som har gitt utbytte. Inndragningsreglene vil derimot komme inn og en vil kunne frata tredjepersonen det utbytte han oppnådde ved den straffbare handlingen.¹⁸ Når inndragningsreglene ved siden av selve straffen bidrar til å nullstille gjerningsmannen og tredjemann, økes effekten av de virkemidler man har til bekjempelse av kriminalitet.¹⁹

2 Historikk

2.1 Innledning

Bestemmelser som omhandler det vi i dag betegner som inndragning har eksistert i lang tid, men i noe annen form, enn de någjeldende bestemmelser i straffeloven.²⁰ Opp gjennom tiden har de utviklet og tilpasset seg samfunnet og er nå samlet i straffelovens kapittel 2, om straff og rettsfølger.

Et viktig år for inndragningsinstituttet må sies å være 1874, hvor man i kriminallovens §40 fikk den første generelle bestemmelse om inndragning.²¹ Som et resultat av innføringen minsket behovet for egne regler i spesiallovgivningen, men ettersom § 40 kun regulerte

---

¹⁶ NOU 1996:21 s.19

¹⁷ NOU 1996:21 s.19

¹⁸ Se punkt 7.2

¹⁹ Ved lovrevisjonen i 1999 foretok man flere endringer for å effektivisere inndragningsreglene, se punkt 2.3

²⁰ Matningsdal 1987 s.37

²¹ Matningsdal 1987 s.53

tilfelle av productum sceleris, instrumentum sceleris og vinning av straffbare handlinger, var det fremdeles et behov i spesiallovgivningen når det gjaldt tilfelle av corpus delicti.²²

I forhold til de någjeldende regler om inndragning, tilsvarte den generelle bestemmelsen strl §§ 34 første ledd, 35 første ledd første alternativ og annet ledd.

Inndragningsreglenes utvikling fortsatte ved vedtakelsen av straffeloven i 1902, hvor man også tok i bruk nye begreper på inndragningens område.²³ Et vesentlig forhold ved 1902 loven var det skille man innførte mellom forbrytelser og forseelser i formell forstand. Og når det gjaldt inndragningsreglene fikk skillet betydning ved productum sceleris tilfellene, ettersom de i utgangspunktet gjaldt forhold av forseelseskarakter.²⁴ Av den grunn måtte en ved hjelp av uttrykkelige henvisninger gjøre inndragning gjeldene også i forseelsestilfelle.²⁵ Et annet viktig bidrag fra 1902 loven var innføringen av en ny inndragningshjemmel som tok sikte på tilfelle hvor inndragningen rettet seg mot farlige og skadelige gjenstander.²⁶ Når det gjaldt corpus delicti tilfellene fikk de heller ikke ved 1902 loven noen generell bestemmelse, slik at det fremdeles var behov for hjemler i spesiallovgivningen.²⁷

2.2 Lovrevisjonen av 1973

Ved lovrevisjonen i 1973 ble inndragningsreglene fornyet i betydelig grad på bakgrunn av et nordisk samarbeid, som ble etterlyst på det nordiske juristmøtet i 1954.²⁸

Målet bak samarbeidet var å utvide de generelle hjemlene slik at spesiallovgivningens regler ble overflødige og i den forbindelse var det viktig at straffeloven fikk generelle

---

²² Matningsdal 1987 s.56

²³ Matningsdal 1987 s.60

²⁴ Matningsdal 1987 s.61

²⁵ Matningsdal 1987 s.61

²⁶ Matningsdal 1987 s.61

²⁷ Matningsdal 1987 s.62

²⁸ Matningsdal 1987 s.88-89

bestemmelser om tilfelle av corpus delicti, samtidig som at instrumentum sceleris tilfellene gjaldt for samtlige straffbare handlinger.²⁹

Revisjonen resulterte i at 61 lover ble endret og at 44 lover opphevet inndragningsreglene i sin helhet. Samtidig foretok man den viktige endring, at inndragning formelt sett aldri skulle anses som straff.³⁰

2.3 Lovrevisjonen av 1999

Hovedfokus ved lovrevisjonen i 1999 var å effektivisere inndragningsreglene i forhold til dagens kriminalitetsbilde, med den økende organiserte og profittmotiverte kriminaliteten.³¹

Av den grunn ble strl § 34 om inndragning av utbytte gjort obligatorisk, samtidig som man innførte en presumsjonsregel i bestemmelsens fjerde ledd annet punktum, hvor det legges til grunn at lovbrøyer har mottatt utbyttet når han ikke sannsynliggjør noe annet. Videre slo man fast i strl § 34 annet ledd annet punktum at utgifter ikke kommer til fradrag og at inndragningen følger et bruttoutbytteprinsipp.³²

Den viktigste endringen ved revisjonen var imidlertid innføringen av strl § 34a om utvidet inndragning, hvor bevisbyrden ligger på lovbrøyer og videre den utvidede adgangen til inndragning overfor lovbrøyers nærstående i strl § 37a annet ledd. Til slutt vil jeg nevne at strl § 34 første ledd tredje punktum gjorde det klart at inndragning ikke er betinget av at de objektive og subjektive vilkårene for straff er tilstede.³³

---

²⁹ Matningsdal 1987 s.89

³⁰ Matningsdal 1987 s.89

³¹ NOU 1996:21 s.11

³² Se punkt 6.1 og 7

³³ Se punkt 6.1,6.3 og 8.2

3 Rettskilder

Det er i hovedsak straffeloven av 22.mai 1902 nr.10 som er anvendt som lovgrunnlag, ettersom det er denne lov som hjemler reglene om inndragning i forhold til tredjemenn. Jeg har også anvendt andre lover, men det i en helt annen skala i forhold til anvendelsen av straffeloven. De fire andre lover som har vært benyttet i oppgaven er Lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22.mai1981 nr.25 (straffeprosessloven), Lov om ekteskap av 4.juli 1991 nr.47, Lov om fordringhavernes dekningsrett av 8.juni 1984 nr.59 (dekningsloven) og Lov om godtroerverv av løsøre av 2.juni 1978 nr.37.

Forarbeider har blitt benyttet i stor grad, ettersom det her mesteparten av stoffet rundt reglene fremkommer.

De forarbeider som er anvendt er NOU 1996:21 Mer effektiv inndragning av vinning og Ot.prp.nr.8 (1998-1999) Om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv (inndragningen av utbytte).

Rettspraksis har vært anvendt i mindre grad i oppgaven, ettersom det foreligger et beskjedent materiale rundt inndragning i forhold til tredjemenn. Der tema er kommet frem i praksis synes tendensen å være at man kort slår fast inndragning. Begrunnelsene er korte og drøftelsene som fremkommer i de aller fleste dommer har lite materiale å hente.

Imidlertid er det noen dommer som går dypere til verks, og det har blitt avsagt to dommer i nyere tid av interesse for oppgavens problemstilling. De dommene er tatt med i oppgaven og retter seg mot drøftelsen av gjennomskjæring i forhold til strl §§ 34 og 37a. Men også her har dommene ”klippet” mye ut av forarbeidene, slik at det ikke er fastslått noe nytt i praksis på området. Underrettspraksis har derimot et større utvalg dommer på tema, men deres rettskildemessige betydning er av mindre karakter.

Av juridisk teori på området har jeg i hovedsak benyttet Magnus Matningsdal-Inndragning, Anne-Mette Dyrnes-Inndragning, hva må gjøres? og kommentarutgaven til straffeloven av Matningsdal/Bratholm.

Når det gjelder annen juridisk litteratur har jeg anvendt Andenæs-Formuesforbrytelsene, Eskeland-Strafferett og lovnøkkelen (dekningsloven) av Ernst Moe.

4 Avgrensning

Jeg har i oppgaven valgt å fokusere på den teoretiske siden av reglene, men vil avslutningsvis likevel si noe veldig kort om den praktiske siden.

Tema for oppgaven er inndragning overfor tredjemenn og i forhold til denne gruppen vil inndragning kunne ha konsekvenser på flere måter. For det første vil et inndragningskrav kunne kollidere med rettigheter som en tredjeperson har i gjenstanden og videre vil tredjemenn kunne være involvert når det gjelder forhold som erstatning, tilbakebetaling og skattekrav. Når oppgaven retter seg mot forhold hvor tredjemenn enten mottar utbytte direkte eller det skjer en overføring i ettertid, samt forholdene knyttet til gjennomskjæring der lovbryter i realiteten kontrollerer utbytte, avgrenses oppgaven mot de ovennevnte tilfelle.

Oppgaven er videre underlagt en ordbegrensning og av den grunn vil det måtte foretas ytterligere avgrensning i forhold til andre reaksjoner som bøter og vindikasjon. Av samme grunn vil det også måtte avgrenses mot etterforskningen, iretteføringen og fullbyrdelsen av inndragningskravet.

5 Videre fremstilling

I den videre fremstilling av oppgaven vil jeg se på de mest sentrale inndragningshjemplene og skissere vilkårene for bestemmelsene i oppgavens punkt 6. Ettersom oppgavens hovedproblemstilling retter seg mot inndragning overfor tredjepersoner vil subjektdrøftelsene under dette punkt utelates.

Deretter vil jeg redegjøre for hovedregelen om subjektet for inndragningskravet og forhold der tredjemenn benyttes til skjuling av utbytte direkte ved handlingen i punkt 7.

I oppgavens punkt 8 drøftes behovet for gjennomskjæring i forhold til tredjemenn og fremstilling deles opp i to deler for å utdype denne problemstillingen. Først behandler jeg problemer knyttet til gjennomskjæring overfor familiemedlemmer og deretter behandler jeg gjennomskjæring overfor andre tredjepersoner.

Oppgaven avsluttes i punkt 9 med en vurdering rundt spørsmålet om de bestemmelser man har til rådighet overfor tredjepersoner er tilstrekkelig dekkende til å hindre lovbrøyer i å redusere sitt ansvar ved overdragelse av utbytte og om inndragning kan sies å være et juridisk eller praktisk problem.

6 Presentasjon av inndragningsbestemmelsene

6.1 Inndragning av utbytte – Strl § 34

Hovedreglen for inndragning av utbyttet er hjemlet i strl § 34. Her fremkommer det at utbytte av en straffbar handling skal inndras. Et grunnvilkår for inndragning etter bestemmelsen er at utbytte må være oppnådd ved en ”straffbar handling”.³⁴

6.1.1 Spørsmålet blir her hva som forstås med en straffbar handling?

Ordlyden ”straffbar handling” tilsier at både de objektive og subjektive vilkårene for straff må være tilstede.³⁵ Det innebærer at gjerningspersonen må ha krenket et straffebud, det må ikke foreligge noen straffrihetsgrunn, gjerningspersonen må ha utvist skyld, samtidig som han må være tilregnelig.³⁶

Dette utgangspunktet må imidlertid modifiseres noe, ettersom strl § 34 første ledd første punktum må ses i sammenheng med tredje punktum. Her fremkommer det at inndragning ikke er utelukket selv der hvor gjerningspersonen var utilregnelig etter strl §§ 44 eller 46,

---

³⁴ NOU 1996:21 s.98

³⁵ NOU 1996:21 s.98

³⁶ Eskeland 2006 s.64-65

eller ikke har utvist skyld. Det tilsier at utgangpunktet fravikes ved inndragning og unntaket er begrunnet i hensynet til rettferdighet. Bakgrunnen er her at prinsippet om at ”all rimelig tvil skal komme tiltalte tilgode” i noen tilfelle vil kunne gi et uheldig resultat.³⁷

Som eksempel kan det tenkes at retten frifinner lovbryter av den grunn at han ikke har utvist den nødvendige skyld som straffebudet krever og inndragning ville her da vært utelukket.³⁸

På denne måten ser man at rettferdighetshensynet kommer inn og begrunner inndragning i de tilfelle hvor de subjektive vilkårene for straff ikke er tilstede.

Det er tilstrekkelig for inndragning etter strl § 34 at kun de objektive vilkårene for straff er oppfylt.

6.1.2 Hva forstås med utbyttebegrepet i strl § 34 første ledd?

Ordlyden ”utbytte” av en straffbar handling, tilsier etter en naturlig språklig forståelse at den straffbare handlingen har gitt gjerningspersonen en fortjeneste eller fordel av økonomisk karakter. Denne forståelsen blir støttet opp av forarbeidene ved at de uttrykker at utbytte omfatter enhver fordel oppnådd ved handlingen³⁹. Imidlertid legger man til grunn i forarbeidene at det ikke er noe krav til at fordelene er av økonomisk karakter selv om det vil være det normale.⁴⁰

Videre gir forarbeidene uttrykk for at utbyttet som regel er bestående av verdier som tilflyter gjerningspersonen, men at også fordeler oppnådd ved besparelser kan anses som fordel i strl § 34 sin forstand, som eksempel nevnes unnlatelse av investering i pålagt renseutstyr jf forurensningsloven.⁴¹

---

³⁷ NOU 1996:21 s.99

³⁸ NOU 1996:21 s.99

³⁹ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.65

⁴⁰ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.65

⁴¹ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.65

Til hjelp for tolkningen av hva som ligger i begrepet utbytte, har lovgiver i bestemmelsens annet ledd definert hva som skal likestilles med utbytte. Her nevner man for det første at utbytte likestilles med ”formuesgode som trer istedenfor utbytte”. Ordlyden tilsier her at det er noe annet enn det opprinnelige utbyttet fra den straffbare handlingen. For eksempel vil utbyttet som er investert i en bolig fremdeles regnes som det ulovlige utbytte og boligen kan inndras etter dette alternativet, ettersom boligen nå har trådt istedenfor utbytte.⁴²

Men ordlyden omfatter også tilfelle der hvor utbyttet er omgjort eller forvandlet og forarbeidene eksemplifiserer dette alternativet med tilfelle hvor man omsmelter smykker til gullbarrer.⁴³

Et annet spørsmål er der hvor en ulovlig fordel er blandet sammen med lovlige formuesgoder. Ordlyden gjelder også for disse tilfeller, men inndragningskravet vil her kun rette seg mot den forholdsmessige delen.⁴⁴

Bestemmelsens annet ledd gjør det videre klart at også ”avkastning og fordeler av utbytte” regnes som utbytte. Det viktige er her at avkastning og fordeler av formuesgodet som har trådt istedenfor det opprinnelige utbytte, også skal regnes som utbytte fra den straffbare handlingen.⁴⁵ I forhold til tidligere rett, er dette en form for utvidelse av begrepet utbytte.⁴⁶

På den annen side vil det i disse tilfelle være lettere å anvende unntaksreglen i § 34, enn hvor det gjelder formuesgoder som er direkte fordeler av den straffbare handlingen ettersom inndragning her lettere kan tenkes å være urimelig.⁴⁷

Når det gjelder inndragning av utbytte blir det et spørsmål om det er et krav til at utbyttet faktisk er oppnådd?

---

⁴² Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.66

⁴³ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.66

⁴⁴ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.66

⁴⁵ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.66

⁴⁶ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.65

⁴⁷ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.66

For at inndragning skal bli følgen er det et krav om at utbyttet faktisk er oppnådd.⁴⁸ Det blir her da et spørsmål om når utbyttet anses for å være oppnådd i straffelovens forstand?

For at utbytte skal anses som faktisk oppnådd, er det et krav til at utbyttet er ervervet eller mottatt.⁴⁹ Det innebærer at en fordring på utbyttet ikke vil være tilstrekkelig til å anses som et faktisk oppnådd utbytte og inndragning kan derfor ikke gjøres gjeldene i de tilfelle.⁵⁰

Det må bevises at utbyttet er oppnådd, med andre ord er det ikke tiltrekkelig at det er bevist en handling som kunne ha gitt utbytte.⁵¹

Et annet forhold er der hvor man har bevist at utbyttet er oppnådd, men hvor man ikke kan fastsette størrelsen på utbyttet nøyaktig. Her følger det av strl § 34 annet ledd at dersom størrelsen ikke kan godtgjøres, skal retten fastsette beløpet skjønnsmessig. Denne regelen blir i teorien kalt for bevisslettelsesreglen og beløpets størrelse fastsettes med sannsynlighetsovervekt for hva som anses ervervet ved den straffbare handlingen.⁵²

6.1.3 Sammenhengen mellom utbytte og den straffbare handlingen

Det er utbyttet ”av” en straffbar handling som skal inndras etter strl § 34 og i denne formuleringen ligger det et krav til en årsakssammenheng mellom det utbytte som inndras og den straffbare handlingen.⁵³

Spørsmålet blir her hvor nær tilknytting som kreves for at det foreligger en relevant årsakssammenheng mellom utbyttet og den straffbare handlingen?

For å forklare årsakssammenhengen kan man ta utgangspunkt i sontringen mellom direkte og indirekte utbytte.⁵⁴ Med direkte inndragning forstås det utbyttet som er oppnådd ved den

---

⁴⁸ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.65

⁴⁹ Dyrnes 2004 s.25

⁵⁰ Dyrnes 2004 s.25

⁵¹ NOU 1996:21 s.30 jf Rt 1995 s.542

⁵² NOU 1996:21 s.34

⁵³ Matningsdal/Bratholm 2003 s.218

⁵⁴ Dyrnes 2004 s.28

straffbare handlingen.⁵⁵ Her vil det ikke oppstå noen problemer i forbindelse med årsakssammenhengen til den straffbare handling. Derimot vil det kunne oppstå problemer ved indirekte utbytte, hvor det har form som enten avkastning eller andre fordeler oppnådd ofte ved en straffri handling som er gjort ved siden av den straffbare handlingen.⁵⁶ For eksempel vil aksjeutbyttet kunne inndras, hvor det stammer fra investering gjort med midler fra et ransutbytte. I forhold til tidligere rett, ville dette utbyttet ikke hatt tilstrekkelig nærhet til å kunne inndras, men etter lovendringen er det nå slått fast i strl § 34 at også slikt indirekte utbytte vil kunne inndras.⁵⁷ Kravet etter den nye regelen er at årsakssammenhengen er oppfylt der det er en påviselig sammenheng mellom utbyttet og den straffbare handlingen.⁵⁸ På denne bakgrunn er sontringen mellom direkte og indirekte utbytte blitt noe redusert.⁵⁹

Ved siden av kravet til årsakssammenheng kan det sies å foreligge et konkretiseringskrav jf ordlyden i strl § 34 utbytte ”av en straffbar handling” skal inndras.⁶⁰

Man må som utgangspunkt kunne individualisere den straffbare handlingen som har gitt det utbytte som søkes inndratt.⁶¹ Det av hensyn til at inndragning er begrunnet i at man skal frata personer som søker å berike seg ved å begå straffbare handlinger.⁶²

Imidlertid vil kravet til konkretisering settes tilside, der man har å gjøre med fortsatte forbrytelser.⁶³ Her vil det være tilstrekkelig for inndragning at påtalemyndigheten kan

---

⁵⁵ Dyrnes 2004 s.28

⁵⁶ Dyrnes 2004 s.28

⁵⁷ Dyrnes 2004 s.28

⁵⁸ Matningsdal/Bratholm 2003 s.220

⁵⁹ Dyrnes 2004 s.28

⁶⁰ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.64

⁶¹ Dyrnes 2004 s.26

⁶² Dyrnes 2004 s.28

⁶³ NOU 1996:21 s.26

bevise at det er en sannsynlighet for at utbytte som søkes inndratt stammer fra en av de straffbare handlinger som er oppe til sak.⁶⁴

I forarbeidene nevner man at det etter endringen av strl § 317 nå ikke er noe krav til ”at det konkretiseres hvilken straffbar handling utbyttet som har vært objekt for heleri eller hvitvasking stammer fra”.⁶⁵ Her kan utbytte inndras etter strl § 35 første ledd annet alternativ, ettersom det ved hvitvaskingen har vært gjenstand for en straffbar handling.⁶⁶ Ved siden av dette kan strl § 34a som hjemler utvidet inndragning av utbytte også sies å representere et unntak fra kravet til konkretisering.⁶⁷

6.1.4 Hva skal inndras etter strl § 34 – Netto eller bruttoutbyttet?

I tidligere rett benyttet man begrepet vinning, ettersom det man søkte å frata lovbryteren var den berikelsen som ble oppnådd ved den straffbare handlingen, med andre ord var det nettoutbytte som skulle inndras.⁶⁸ Men utviklingen i Høyesterettspraksis har gått andre veien og fradragmulighetene har fått en strengere regulering i praksis.⁶⁹ Og det er nå gjort klart i strl § 34 annet ledd annet punktum at utgifter ikke kommer til fradrag. Dette er også en av grunnene til at man byttet ut begrepet vinning med utbyttet.⁷⁰ Begrepsforandringen skal imidlertid ikke medføre noen realitetsendring når det gjelder forståelsen av hva som regnes som utbytte.⁷¹

---

⁶⁴ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.64

⁶⁵ NOU 1996:21 s.25

⁶⁶ Dyrnes 2004 s.27

⁶⁷ Dyrnes 2004 s.27

⁶⁸ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.23

⁶⁹ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.23 og s.66

⁷⁰ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.23

⁷¹ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.23

6.1.5 Når skal inndragning gjennomføres?

I henhold til strl § 34 fremgår det at utbytte av en straffbar handling ”skal inndras”. Med det må forstås at inndraging er obligatorisk når vilkårene er oppfylt. Det betyr at det verken er opp til påtalemyndigheten å nedlegge et inndragningskrav eller opp til rettens skjønn å ta et slikt krav til følge, som tidligere når inndragning var fakultativ.⁷²

Realiteten er at dersom vilkårene foreligger, skal det foretas inndragning av det ulovlige utbytte.⁷³ Imidlertid har man et unntak for de tilfelle hvor inndragning vil være ”klart urimelig” jf strl § 34 første ledd annet punktum. Ordlyden ”klart urimelig” tilsier at det skal veldig mye til for at unntaket fra obligatorisk inndragning kommer til anvendelse. Det støttes opp av forarbeidene som betegner strl § 34 første ledd annet punktum som en sikkerhetsventil.⁷⁴ Det nevnes i forarbeidene som eksempel, at vedkommende har forbrukt utbytte og har dårlig økonomi.⁷⁵ Det må tilsi at det ikke er nok at personen har forbrukt utbytte eller har dårlig økonomi, det avgjørende må være om vedkommende ved siden av sin dårlige økonomi også har forbrukt utbytte.⁷⁶ I et slikt tilfelle vil det kunne tenkes at unntaket kommer til anvendelse, ettersom lovbrøyer ikke skal begå ny kriminalitet fordi inndragningskravet har satt han i en vanskelig økonomisk situasjon.⁷⁷

Utbyttet skal inndras, men hvor det klart urimelig at inndragning gjennomføres kan kravet reduseres eller falle bort jf strl § 34 første ledd.

6.1.6 Sondringen Gjenstandsinndragning – Verdiinndragning

Strl § 34 hjemler både gjenstandsinndragning og verdiinndragning jf første og tredje ledd. Utgangspunktet er gjenstandsinndragning men det er her viktig å merke seg at

---

⁷² Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.16

⁷³ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.19

⁷⁴ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.17 og s.65

⁷⁵ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.65

⁷⁶ Dyrnes 2004 s.30

⁷⁷ Dyrnes 2004 s.31

verdiinndragning ikke er en subsidiær inndragningsform, men et alternativ ved siden av gjenstandsinndragning.⁷⁸ At gjenstandsinndragning er utgangspunktet har sin begrunnelse i at det er selve utbyttet fra den straffbare handlingen man søker å inndra. Nå er det ikke alltid slik at man kan foreta gjenstandsinndragning og det er tilfelle der verdiinndragning vil være en bedre løsning på situasjonen. Men man har også den mulighet til å anvende begge former i en og samme sak slik at man bedre kan tilpasse inndragningskravet.⁷⁹

Med gjenstandsinndragning forstås inndragning av selve utbytte eller det som har trådt i stedet for utbytte, mens verdiinndragning referer seg til et beløp tilsvarende verdien av det opprinnelige utbytte jf strl § 34 første ledd, andre ledd og tredje ledd.

Den grunnleggende sondringen mellom disse to inndragningsformer er om identitetskravet kan sies å være oppfylt eller ikke.⁸⁰ Med identitetskrav forstås at det aktuelle utbyttet kan kobles til den straffbare handlingen.⁸¹ Når identitetskravet er oppfylt kan det gjennomføres gjenstandsinndragning, mens verdiinndragning kan foretas både der hvor identitetskravet er oppfylt og der det ikke er oppfylt.⁸²

Når utbytte er bestående av penger vil situasjonen være annerledes enn for gjenstander. Identitetskravet er her noe modifisert og gjenstandsinndragning er ikke utelukket selv om det ikke lar seg gjøre å peke ut de eksakte sedler og mynter.⁸³ Av den grunn vil gjenstandsinndragning kunne foretas selv om utbytte er plassert på bankkontoer eller vekslet i annen valuta og det samme er tilfelle der utbyttet er blandet sammen med lovlige midler. Men her er det imidlertid et krav til at pengene kan identifiseres som utbytte fra den straffbare handlingen og hvor det ikke lar seg gjøre vil man søke utbytte inndratt ved verdiinndragning.⁸⁴

---

⁷⁸ NOU 1996:21 s.26

⁷⁹ NOU 1996:21 s.26

⁸⁰ NOU 1996:21 s.26-27

⁸¹ NOU 1996:21 s.27

⁸² NOU 1996:21 s.27

⁸³ NOU 1996:21 s.27

⁸⁴ NOU 1996:21 s.27

Sondringen har videre betydning for hvordan kravet skal sikres under etterforskningen. Sikring av kravet ved gjenstandsinndragning skjer ved beslag i medhold av strpl § 203, mens kravet ved verdiinndragning sikres ved heftelse i henhold til strpl § 217.⁸⁵ Etter strpl § 205 beslutter påtalemyndigheten selv beslaget, mens heftelse etter strpl § 217 beslutes av retten. Av den grunn vil det være naturlig at påtalemyndigheten er mest interessert i å foreta gjenstandsinndragning, samtidig som at staten ved fullbyrdingen av verdiinndragningskravet vil stilles likt med de andre kreditorer, ettersom det ikke foreligger noen separatistrett.⁸⁶

6.2 Inndragning av produktet, redskapet og gjenstanden for en straffbar handling

Etter strl § 35 fremgår det at man ”kan inndra ting som er frambrakt ved, eller ting som har vært gjenstand for og ting som har vært brukt eller bestemt til å brukes ved en straffbar handling”.

Jeg vil først slå fast at det foreligger et krav til en straffbar handling og når det gjelder forståelsen av ordlyden viser jeg tilbake til drøftelsen under punkt 6.1.1. Imidlertid er det interessant å nevne at de subjektive vilkårene for straff er unntatt fra kravet til å oppfylle ordlyden ”straffbar handling” både i bestemmelsen første og annet ledd jf ordlyden ”det samme gjelder”.

Inndragning etter strl § 35 er i motsetning til strl § 34 fakultativ jf ordlyden ”kan” i bestemmelsens første ledd og det er av den grunn opp til rettens skjønn om inndragningskravet skal tas til følge, selv der hvor vilkårene for inndragning er tilstede. Når retten foretar sitt skjønn er den imidlertid bundet av en rimelighetsvurdering som kommer til uttrykk i første ledd, se punkt 6.2.4.

For det første blir det et spørsmål om hva som forstås med begrepet ”ting” og jeg velger å drøfte det i et eget punkt, ettersom begrepet gjør seg gjeldene ved alle de tre inndragnings alternativene.

---

⁸⁵ NOU 1996:21 s.26

⁸⁶ NOU 1996:21 s.38-39

6.2.1 Hva ligger i begrepet "ting" i Strl § 35 første ledd?

Med ordlyden "ting" tenker man først på fysiske gjenstander som løsøre og fast eiendom mv.⁸⁷ Om den fysiske gjenstanden har liten eller ingen verdi, er ikke avgjørende for om den omfattes av ordlyden. Heller ikke spiller det noen rolle om gjenstanden har en meget høy verdi, gjenstanden omfattes likefullt av ordlyden ting.⁸⁸ Imidlertid fremgår det av strl § 35 første ledd annet punktum at også rettigheter og fordringer omfattes av begrepet ting. Og det er samtidig videre klart at også penger er en del av begrepet ting.⁸⁹

Tingsbegrepet omfatter på denne bakgrunn stort sett alt det som man tenker på som ting ut i fra en naturlig språklig forståelse.

6.2.2 Ting som er frembrakt ved en straffbar handling

Dette alternativet tar sikte på inndragelse av det som skapes gjennom den straffbare handlingen, for eksempel ved narkotikaproduksjon.

I Rt 1991 s986 ble alternativet omtalt som inndragning av resultatet ved en ulovlig produksjonshandling og det er på denne bakgrunn klart at det er inndragning av det direkte resultatet bestemmelsen hjemler.⁹⁰

Men for at en tingen skal anses som det direkte resultat av handlingen må det være en direkte årsakssammenheng mellom produktet og den straffbare handlingen.⁹¹

Sammenhengen som kreves er oppfylt der hvor produktet har fått sin egen karakter eller tilstand som følge av den straffbare handlingen og det er ikke til hinder for oppfyllelse av ordlyden at produktet er sammensatt av ett eller flere stoffer som eksisterte fra før.⁹² En produksjonshandling innebærer nettopp en sammensetting av ting, slik at man som følge av

---

⁸⁷ Matningsdal/Bratholm 2003 s.259

⁸⁸ Matningsdal 1987 s.241

⁸⁹ Matningsdal 1987 s.243

⁹⁰ Dyrnes 2004 s.91 og Matningsdal 1987 s.236

⁹¹ Dyrnes 2004 s.91

⁹² Matningsdal 1987 s.237

komponeringen av de forskjellige materialer fremstiller et nytt produkt.⁹³ Men i den hensende kan det bli spørsmål om hvor stor endring som skal til for at produktet kan sies å ha blitt frambrakt av den straffbare handlingen. Her kreves det imidlertid ikke mye, det er nok at handlingen var nødvendig for å få frem de egenskaper man ønsket av det tilvirkede produkt.⁹⁴

6.2.3 Ting som har vært gjenstand for en straffbar handling

Strl § 35 første ledd annet alternativ hjemler inndragning av ting som har vært gjenstand for en straffbar handling. Forhold som blir rammet av dette alternativet er der befatningen med gjenstanden er omtrent identisk med gjerningsinnholdet i straffebudet.⁹⁵ I utgangspunktet omfatter alternativet inndragning av ting som vanligvis er lovlige, men hvor gjerningspersonens ulovlige befatning med tingen gjør at den er gjenstand for en straffbar handling, eksempelvis ulovlig oppbevarte våpen.⁹⁶

6.2.4 Ting som har vært brukt eller bestemt til å brukes ved en straffbar handling

Bestemmelsens annet ledd tar for det første for seg ”ting som er brukt” ved en straffbar handling. Ordlyden tilsier her at man inndrar det utstyr og verktøy som er benyttet ved den straffbare handlingen. Rt 2007 s680 kan her tjene som eksempel, hvor man inndro bilen som var benyttet ved tyveri ettersom den var sentral og nødvendig for gjennomføringen av den straffbare handlingen.

Videre hjemler bestemmelsen inndragning av ”ting som har vært bestemt til å brukes” ved en straffbar handling. En naturlig språklig forståelse av ordlyden tilsier at det er ting som man har tenkt til å benytte og som vanligvis anvendes til ulovlige formål, for eksempel et våpen. Imidlertid følger det av forarbeidene at bestemmelsen har et snevrere anvendelsesområde enn hva en naturlig forståelse av ordlyden tilsier, ettersom det er et

---

⁹³ Matningsdal 1987 s.237

⁹⁴ Matningsdal 1987 s.238

⁹⁵ Matningsdal/Bratholm 2003 s.258

⁹⁶ Dyrnes 2004 s.92

krav til at det har skjedd en straffbar handling hvor man hadde tenkt til å benytte gjenstanden.⁹⁷

Der hvor det ikke har skjedd en straffbar handling vil man mest sannsynlig kunne inndra tingen i medhold av strl § 37b, ettersom en ofte har med farlig gjenstander eller ting som utelukkende er tenkt til kriminelle handlinger.⁹⁸ Men etter strl § 37b kan inndragning foretas av alle type gjenstander, dersom det er fare for at de vil kunne bli benyttet ved en straffbar handling.⁹⁹

6.2.5 Rimelighetsvurderingen

For at inndragning etter strl § 35 første og annet skal bli følgen foreligger det et vilkår om at inndragningen må ”finnes påkrevd av hensyn til formålet med den bestemmelse som setter straff for handlingen”.

I den forbindelse må det finne sted en rimelighetsvurdering hvor det avgjørende vil være at man finner en passende reaksjon overfor lovovertreder, samtidig som man ivaretar effektiviteten av bestemmelsen.¹⁰⁰ Strl § 35 sine ulike inndragningsalternativer gir seg forskjellig utslag i den rimelighetsvurderingen som skal foretas av retten. På den ene siden har man de tilfelle hvor det aldri vil være urimelig å foreta inndragning, for eksempel kan det aldri bli urimelig å inndra drapsvåpenet eller hjemmebrenten, ettersom de allmennpreventive hensyn her er sterkt fremtredene.¹⁰¹

På den annen side er det tilfeller hvor inndragning vil kunne være urimelig overfor lovbryteren, for eksempel verdiinndragning av en tapt gjenstand. Er tingen tapt vil ikke lovbyrter kunne anvende den til å begå nye straffbare handlinger og inndragningens hensikt er på en måte oppfylt.¹⁰²

---

⁹⁷ Matningsdal/Bratholm 2003 s.260

⁹⁸ Matningsdal/Bratholm 2003 s.260

⁹⁹ Matningsdal/Bratholm 2003 s.277

¹⁰⁰ Matningsdal 1987 s.322

¹⁰¹ Matningsdal 1987 s.322-331

¹⁰² Dyrnes 2004 s.99

Imidlertid vil det at utbyttet ikke lar seg finne, ikke tilsi at det er urimelig å foreta inndragning. I hvitvaskings tilfelle er nettopp hele poenget at utbyttet skal forsvinne og full verdiinndragning kan ikke her stride mot rimelighetsvurderingen som retten skal foreta.¹⁰³

6.2.6 Gjenstandsinndragning eller verdiinndragning?

Inndragning etter strl § 35 er som utgangspunkt gjenstandsinndragning jf tredje ledd hvor det fremkommer at det ”istedenfor tingen” kan inndras et beløp som svarer til dens verdi eller en del av verdien.

På bakgrunn av rimelighetsvurderingen vil det kunne oppstå tilfeller hvor inndragning vil være urimelig og en vil her ha mulighet til å redusere urimeligheten ved å anvende en hel eller delvis verdiinndragning samtidig som gjerningspersonen likevel får kjenne på kroppen at kriminalitet ikke skal lønne seg.¹⁰⁴

Et annet forhold er at de kriminelle ofte benytter seg av redskaper som er lånt, leaset eller på en annen måte ikke tilhørende vedkommende som begår den straffbare handlingen. Som utgangspunkt og hovedregel vil man ikke kunne gjennomføre gjenstandsinndragning overfor andre en eieren selv, men ved at man har mulighet til å foreta verdiinndragning, kan kravet rettes mot gjerningspersonen.¹⁰⁵

På denne måten ser man at bestemmelsen effektiviserer inndragningen ved at man har mulighet til å anvende begge former for inndragning.

6.3 Utvidet inndragning av utbytte

Bestemmelsen ble vedtatt og utformet på bakgrunn av ønsket om en mer effektiv bekjempelse av organisert og profittmotivert kriminalitet.¹⁰⁶ Av den grunn har bestemmelsen blitt utformet med en omvendt bevisbyrde hvor det presumeres at gjerningspersonens formuesgoder er ulovlig ervervet, dersom han ikke sannsynliggjør noe

---

¹⁰³ Dyrnes 2004 s.99

¹⁰⁴ Dyrnes 2004s.100

¹⁰⁵ Dyrnes 2004 s.100

¹⁰⁶ NOU 1996:21 s.109

annet jf strl § 34a annet ledd. Med en slik mulighet som strl § 34a gir vil man også lettere kunne komme bakmennene til livs noe som sjeldent lar seg gjøre gjennom hovedregelen i strl § 34.¹⁰⁷

Med formuesgoder forstås i denne bestemmelsen alt som er av økonomisk verdi og forarbeidene nevner her fast eiendom, løsøre, rettigheter, fordringer og penger.¹⁰⁸

Gjenstandsinndragning er utgangspunktet, men retten kan også foreta verdiinndragning av formuesgodene jf henvisningen til strl § 34 tredje ledd.¹⁰⁹

6.3.1 Vilåårene for når utvidet inndragning kan foretas

Utvidet inndragning ”kan foretas når lovovertrederen finnes skyldig i en straffbar handling av en slik art at den kan gi betydelig utbytte” jf strl § 34a første ledd.

Ordlyden ”kan foretas” tilsier at strl § 34a er fakultativ og det er opp til rettens skjønn å avgjøre om inndragning skal finne sted selv der vilåårene for inndragning er oppfylt.

Grunnvilååret for utvidet inndragning er at gjerningspersonen ”finnes skyldig i en straffbar handling”.¹¹⁰ Ordlyden ”straffbar handling” er å forstå på samme måte som i strl § 34,¹¹¹ men til forskjell er det ikke gjort unntak fra kravet om tilregnelighet og skyld. Av den grunn må de alminnelige straffbarhetsvilåårene være tilstede for at vilååret skal være oppfylt, noe som videre støttes opp av ordlyden ”finnes skyldig”.

Ved siden av grunnvilååret fremkommer det ytterligere to kumulative vilåår, som må være tilstede for at utvidet inndragning kan foretas jf ordlyden ”og” i bestemmelsens første ledd. For det første må gjerningspersonen finnes skyldig i en straffbar handling ”av en slik art at den kan gi betydelig utbytte”. Ordlyden ”betydelig utbytte” tilsier etter en naturlig språklig forståelse at det skal en del til for å falle inn under ordlyden.

---

¹⁰⁷ NOU 1996:21 s.101

¹⁰⁸ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.69

¹⁰⁹ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.69

¹¹⁰ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.67

¹¹¹ Se punkt 6.1.1

Forarbeidene tar utgangspunkt i Høyesterett sin praksis når det gjelder grensen for hva som er å anse som en grov vinningsforbrytelse.¹¹² De nevner videre at denne grensen ikke er helt avklart, men at i alle fall en vinning på 68 666 kroner ikke var tilstrekkelig til å anses som en grov vinningsforbrytelse i Rt 1995 s 1003. Forarbeidene nevner videre at på den tiden hvor lovrevisjonen fant sted hadde påtalemyndigheten lagt seg på en praksis hvor de regnet ca 75000 som en grov vinningsforbrytelse.¹¹³ På denne bakgrunn er det klart at det skal en del til for at man vil falle inn under ordlyden betydelig utbytte selv om grensen ikke er helt avklart. Det må ved vurderingen ses hen til dagens pengemarked når man skal fastsette hva som er å regne som et betydelig utbytte.

Et annet spørsmål som imidlertid dukker opp i den forbindelse er om det foreligger et krav til at utbytte faktisk er oppnådd?

I henhold til ordlyden ”straffbar handling av en slik art at den kan gi betydelig utbytte” tilsier at i hvert fall der hvor utbyttet er oppnådd burde man kunne foreta inndragning. Men ordlyden synes å gå lenger og favner tilfelle også der hvor handlingen i seg selv kun representerer en mulighet for et betydelig utbytte jf ordlyden ”kan gi”.

Når forsøk på en slik handling omfattes støtter det opp om at inndragning kan foretas også i de tilfelle hvor utbytte ikke er oppnådd, men hvor handlingen i seg selv representerer en mulighet for et betydelig utbytte.¹¹⁴

Vilkåret om betydelig utbytte er etter dette oppfylt der hvor handlingen objektivt sett innebærer en sannsynlighet for oppnåelse av et betydelig utbytte.

På den annen side, er det i seg selv ikke tilstrekkelig at handlingen har gitt et betydelig utbytte, dersom det ikke foreligger en objektiv sannsynlighet for at handlingen kan resultere i et betydelige utbytte.¹¹⁵

I de tilfelle vil det avgjørende være om formålet bak strl § 34a gjør seg gjeldene og er ikke det tilfelle vil man være henvist til hovedreglen i strl § 34, hvor bevisbyrden ligger hos

---

¹¹² Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.67

¹¹³ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.67

¹¹⁴ Dyrnes 2004 s.58

¹¹⁵ Dyrnes 2004 s.59

påtalemyndigheten og det igjen foreligger et krav til konkretisering av den straffbare handling.¹¹⁶

Sammen med vilkåret om betydelig utbytte er det videre to alternative vilkår som må være oppfylt for at bestemmelsen om utvidet inndragning skal komme til anvendelse.

Alternativene innebærer begge et krav til at handlingen eller handlingene er av en viss alvorlighetsgrad.

For det første må gjerningspersonen ha foretatt ”en eller flere straffbare handlinger som samlet sett kan medføre straff av fengsel i 6 år eller mer, eller forsøk på slik handling” jf strl § 34a alternativ a.

I følge forarbeidene er det den generelle lengste straffen som er avgjørende og ikke den straff som gjerningsmannen blir idømt.¹¹⁷ Ved beregningen av strafferammen på seks år, vil det i følge strl § 34a første ledd annet punktum ikke regnes med forhøyelse ved gjentakelse. Lovbruddet må ha en straffertamme på minst seks år, men er det derimot tale om konkurrans vil det avgjørende være den samlede strafferammen for om vilkåret er oppfylt jf strl § 62.

Ved konkurrans skal det anvendes en fellesstraff for handlingen, og det vil da være tilstrekkelig etter strl § 34a at det mest alvorlige lovbruddet har en strafferamme på tre år, ettersom man kan doble straffen av det mest alvorlige lovbruddet jf ordlyden i strl § 62 første ledd annet punktum ”ikke overstige det dobbelte av den høyeste straff”. Tidligere før endringen som skjedde den 10 januar 2003 måtte den strengeste strafferammen være på minimum 4 år og det minst alvorlige lovbruddet måtte da ha en strafferamme på 2 år ettersom den tidligere ordlyden lød ”med mer enn det halve”.

Når det gjelder konkurrans tilfellene er det enda et spørsmål som det må tas stilling til og det er om begge handlingene må kunne gi utbytte og at de begge er av en slik art at de kan gi et betydelig utbytte?

---

¹¹⁶ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.67 og Dyrnes 2004 s.59

¹¹⁷ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.68

Det fremkommer her av forarbeidene at det er tilstrekkelig at det samlede utbytte er å anse som betydelig.¹¹⁸ Men i det ligger det et krav om at handlingen må være egnet til å gi utbytte ved siden av den handling som vedkommende er funnet skyldig i og som er av en slik art som generelt kan gi et betydelig utbytte.¹¹⁹

Det andre alternativet går ut på at vedkommende ved siden av å bli funnet skyldig i en straffbar handling som kan gi betydelig utbytte også har foretatt en ”straffbar handling som kan medføre straff av fengsel i minst 2 år” og at ”lovovertrederen de siste 5 år før handlingen ble begått, er ilagt straff for en handling av en slik art at den kan gi betydelig utbytte” jf strl § 34a alternativ b.

Bestemmelsens litra b tar for seg gjentakelsestilfelle og nedsetter her minimums strafferammen til to år. Det er også ved dette alternativet den høyeste strafferammen man legger til grunn og ikke hvilken straff lovovertreder idømmes.¹²⁰ Når det gjelder skjerpelse av straff ved konkurrens som under litra a vil man ikke etter dette alternativet kunne få en økning i strafferammen.¹²¹

Når det i tillegg kreves at lovovertreder tidligere har begått en straffbar handling som kan gi betydelig utbytte innenfor en femårs ramme, blir det et spørsmål om når fristen begynner å løpe.

I forarbeidene er det slått klart fast at fristen løper fra det tidspunkt dommen er rettskraftig ovenfor domfelte og avbrytes når den nye handlingen blir begått.¹²²

Etter alternativene a og b, er forsøk likestilt med fullbyrdet handling og ved beregningen av strafferammen tas det ikke med i betraktningen at forsøk som regel behandles mildere jf strl § 51 første ledd.¹²³

---

¹¹⁸ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.68

¹¹⁹ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.68

¹²⁰ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.68

¹²¹ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.68

¹²² NOU 1996:21 s.136

¹²³ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.68

6.3.2 Når bør det foretas utvidet inndragning – forholdet til Strl § 34

Når formålet med bestemmelsen er å øke effektiviteten av inndragning ved bekjempelse av organisert og profittmotivert kriminalitet, tilsier det i seg selv en hyppig bruk av bestemmelsen.¹²⁴

I særlig grad bør den anvendes der hvor det foreligger en berettiget mistanke om at den straffbare handlingen lovbrøyer er funnet skyldig i, bare er en del av den kriminaliteten han har begått. Og hvor man samtidig finner det forsvarlig å la lovbrøyeren sannsynliggjøre at hans formue er tilkommet han på lovlig måte.¹²⁵

På den annen side hvor man ikke befinner seg i kjerneområdet for bestemmelsen må en utvise forsiktighet med inndragning, ettersom bevisbyrden etter bestemmelsen ligger på lovovertreder jf strl § 34a annet ledd.¹²⁶

6.3.2.1 Forholdet mellom strl §§ 34 og 34a

Inndragning av utbytte skal som utgangspunkt følge hovedregelen i strl § 34 og årsaken til det er begrunnet i hensynet til borgernes rettsikkerhet.¹²⁷ Av den grunn er det naturlige utgangspunkt at påtalemyndigheten må konkretisere den straffbare handlingen som har gitt utbytte og at lovbrøyer ikke må sannsynliggjøre sitt lovlige erverv av formuesgodene. En felles anvendelse av bestemmelsene kan også gjøre seg gjeldene og muligheten for det støttes opp av førstvoterende sin drøftelse i Rt 2003 s 897. Her fremkommer det at utbyttet som er konkretisert inndras etter strl § 34 og gjerningspersonens øvrige formue inndras etter strl § 34a. Men at det ved en felles anvendelse må utvises forsiktighet slik at dobbeltinndragning unngås.

---

¹²⁴ NOU 1996:21 s.109

¹²⁵ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.68

¹²⁶ Rt 2003 s.897

¹²⁷ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.30

7 Hovedregelen om subjektet for inndragning av utbytte

7.1 Innledning

Hovedregelen om inndragning av utbytte i strl § 34 er utformet på en slik måte at det er ”den utbytte er tilfalt direkte ved handlingen” som inndragningskravet skal rettes mot. Inndragning skal ikke være selve reaksjonen på lovbruddet, men være med å nullstille lovbryteren etter den straffbare handlingen.¹²⁸ Dette har sitt grunnlag i formålet bak regelen, nemlig at ingen personer skal kunne tjene på å begå straffbare handlinger.¹²⁹ For å ivareta formålet vil det ikke alltid la seg gjennomføre å kun rette inndragningskravet mot den skyldige, en er også nødt til ha muligheten til å rette kravet mot den som har tjent på den straffbare handlingen. Det selv om vedkommende er å regne som en tredjeperson i forhold til utførelsen av selve det straffbare forholdet.¹³⁰

7.2 Den utbytte er ”tilfalt direkte ved handlingen”

Ordlyden ”tilfalt direkte ved handlingen” tilsier at inndragningskravet rettes mot den som umiddelbart mottok utbytte fra den straffbare handlingen. I det ligger det en forståelse av at personen er den første som har fått en disposisjonsrett over utbyttet. At vedkommende må anses å være den som først får tilgang til og mulighet for å disponere utbyttet stemmer overens med at inndragning overfor senere erververe er hjemlet i strl § 37a.

Denne naturlige forståelsen av ordlyden støttes opp av forarbeidene som ganske klart legger til grunn at inndragning etter strl § 34 retter seg mot den som fikk den opprinnelige eiendomsretten til utbytte av den straffbare handlingen.¹³¹

Ved at ordlyden krever en ”direkte” sammenheng til handlingen må det innebære at personer som indirekte kan sies å ha fått en fordel av utbytte, vil måtte være unntatt fra inndragning etter strl § 34. Matningsdal legger til grunn i sin doktoravhandling på s 346 at

---

¹²⁸ NOU 1996:21 s.17 og Matningsdal 1987 s.339

¹²⁹ NOU 1996:21 s.97

¹³⁰ Matningsdal 1987 s.339-340

¹³¹ NOU 1996:21 s.35

personer som ved at den skyldige blir i stand til å foreta anskaffelser som tidligere var utelukket, nyter godt av fordelene ikke kan bli subjekt for inndragning etter strl § 34.

Ordlyden ”tilfalt direkte” ved handlingen må videre forstås dit hen at inndragning er begrenset til å gjelde en person for et bestemt beløp.¹³² Det innebærer for det første at solidaransvar etter strl § 34 er utelukket, ettersom man i de tilfelle vil kunne kreve at to eller flere blir gjort ansvarlige for hele beløpet.¹³³ For det annet får ordlyden den konsekvens at dobbeltinndragning, som går ut på at to eller flere personer gjøres hver ansvarlig for hele beløpet, vil være utelukket etter strl § 34.¹³⁴

Etter strl § 34 vil som oftest gjerningspersonen selv være den som først får disposisjonsretten over utbytte, men som det følger av sammenhengen mellom strl § 34 fjerde ledd første og annet punktum er ikke ordlyden begrenset til å gjelde lovbrøyer.¹³⁵ Det er med andre ord ingen sammenheng mellom hvem som har begått den straffbare handlingen og hvem som har oppnådd utbyttet.¹³⁶ Det støttes videre opp ved at man i de tilfeller der det er usikkerhet i forbindelse med hvem utbyttet er tilfalt direkte, legges det til grunn at utbytte har tilfalt lovovertreder jf strl § 34 fjerde ledd annet punktum.¹³⁷

På bakgrunn av drøftelsene ovenfor vil man kunne konkludere med at det avgjørende for om en person har fått ”utbytte tilfalt direkte ved handlingen” er om det kan legges til grunn at vedkommende fikk den opprinnelige eiendomsretten til utbyttet.¹³⁸

---

¹³² NOU 1996:21 s.35

¹³³ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.26

¹³⁴ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.26

¹³⁵ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.27

¹³⁶ Matningsdal/Bratholm 2003 s.237

¹³⁷ Se punkt 7.3

¹³⁸ NOU 1996:21 s.5

Når det avgjørende etter strl § 34 er hvem som fikk den opprinnelige eiendomsretten til utbytte, vil problemene rundt ordlyden først gjøre seg gjeldene hvor det finnes medskyldige(samvirke) eller hvor tredjemenn kan sies å ha mottatt utbytte.¹³⁹

7.2.1 Problemer knyttet til forhold hvor personer opptrer i samvirke

Utgangspunktet for inndragning ved samvirke er at kravet rettes mot den som utbytte er tilfalt direkte ved handlingen. Men en vil i disse tilfellene kanskje måtte kunne strekke ordlyden noe, ettersom tildeling av utbytte vil kunne variere hvor flere har opptrådt sammen.

Man vil ved vurderingen se på sammenhengen mellom mottakelsen av utbytte og nærheten til handlingen som inndragningskravet er begrunnet i.¹⁴⁰ Som et moment i denne vurderingen og da særlig i tvilstilfelle om hvem utbyttet har tilfalt, kan formålet bak regelen komme inn og være med på å utvide ordlyden. Formålet vil kunne bidra til at man likevel anser utbytte å ha tilfalt hver enkelt deltaker direkte ved handlingen selv om det kan sies å ha passert flere ledd.¹⁴¹

Ved avgjørelsen av hvem utbytte har tilfalt, vil utgangspunktet måtte være at inndragningskravet rettes mot hver enkelt deltaker slik utbyttet endelig er fordelt deltakerne seg imellom.¹⁴² Det sentrale er som nevnt ovenfor at man fikk den opprinnelige eiendomsretten til utbyttet og i de tilfelle hvor en i gruppen mottar utbyttet før fordelingen starter, kan ikke det legges til grunn som at vedkommende har fått den opprinnelige eiendomsretten til hele utbyttet.¹⁴³ At det er den endelige fordelingen som burde legges til grunn har også støtte i hensynet bak inndragningsinstituttet, at ingen skal kunne tjene på

---

¹³⁹ Matningsdal 1987 s.347

¹⁴⁰ NOU 1996:21 s.35

¹⁴¹ NOU 1996:21 s.35-36

¹⁴² Matningsdal/Bratholm 2003 s.239

¹⁴³ Matningsdal/Bratholm 2003s.239

straffbare handlinger.¹⁴⁴ At dette er fordelingsnøkkelen synes videre naturlig i og med at en reduksjon av inndragningskravet må søkes i den skjønnsmessige bestemmelsen i strl § 34 første ledd annet punktum, ettersom strl § 34 annet ledd annet punktum ikke gir fradrag for utgifter.¹⁴⁵

På denne bakgrunn kan det fastlegges at det normalt vil være den endelige fordelingen mellom deltakerne som er avgjørende for hvem inndragningskravet rettes mot.

Matningsdal og Bratholm legger til grunn på s 239-240 at denne løsningen også må gjelde i de tilfelle hvor enkelte av deltagerne på forhånd har fått avtalt et beløp og hvor fordelingen da ikke er forholdsmessig. Imidlertid presiserer de at der hvor en av deltakerne har fått beløpet før handlingen, vil inndragning måtte skje hos hovedmannen for denne summen, ellers ville vedkommende tjene på å gjennomføre handlingen.

Et annet forhold ved samvirke tilfellene er usikkerheten rundt hvordan utbyttet faktisk er fordelt mellom deltakerne.¹⁴⁶ Med andre ord hvor mye som er tilfalt hver enkelt deltaker ved handlingen. Strl § 34 annet ledd operer med en såkalt bevisslettelsesregel, som innebærer at størrelsen av selve utbytte fra den straffbare handlingen fastsettes skjønnsmessig av retten i de tilfelle det foreligger usikkerhet med henhold til beløpets størrelse. Bevisslettelsesregelen får også anvendelse hvor det er usikkerhet om hvordan utbyttet er fordelt mellom deltakerne, men her må det imidlertid forutsettes at det foreligger sannsynlighetsovervekt for at utbyttet faktisk er fordelt.¹⁴⁷ Foreligger det ikke en slik sannsynlighet vil strl § 34 fjerde ledd annet punktum komme til anvendelse og lovbryster presumeres å ha mottatt utbytte.¹⁴⁸ Når det er bevist at deltakerne som en gruppe har oppnådd et utbytte, vil hver enkelt deltager bli ansvarlig for et beløp som beregnes

---

¹⁴⁴ NOU 1996:21 s.35

¹⁴⁵ Matningsdal/Bratholm 2003 s.239

¹⁴⁶ Matningsdal/Bratholm 2003 s.240

¹⁴⁷ Matningsdal/Bratholm 2003 s.240

¹⁴⁸ Matningsdal/Bratholm 2003 s.240

skjønnsmessig.¹⁴⁹ Foreligger det ikke grunnlag for noe annet vil løsningen være at deltakerne har delt utbytte likt seg imellom.¹⁵⁰

Inndragningskravet rettes mot hver enkelt deltager etter strl § 34 med den summen som representerer den endelige fordelingen dem imellom.

7.2.2 Problemer knyttet til bruken av tredjemenn ved skjuling av ulovlig utbytte

Bak utførelsen av straffbare handlinger ligger det et ønsket om å oppnå en fordel, og som oftest fører handlingen med seg et økonomisk gode. Ettersom det foreligger en fare for lovovertreder ved at fordelen inndras til fordel for staten, vil gjerningspersonen foreta grep som går ut på å hindre domstolen i å inndra utbytte. I forsøket på å skjule utbyttet, vil gjerningspersonen i noen tilfelle benytte seg av tredjemenn hvor bruken nettopp er ment å representere en vanskeliggjøring for påtalemyndighetens oppsporing av utbytte og bevisførselen som kreves ved inndragning. Måten lovovertreder benytter tredjemenn på er forskjellige i forsøket på å unndra seg inndragning.

Jeg vil nedenfor se to måter gjerningsmenn anvender i håp om å unndra seg et inndragningskrav.

7.2.2.1 Overføring av utbytte proforma til tredjemann

En måte er å sørge for at utbytte fra den straffbare handlingen ikke tilfaller vedkommende selv, men direkte overføres til en tredjemann.¹⁵¹ Det vil normalt være en nærstående som gjerningsmannen kan stole på. Imidlertid vil det i den relasjon oppstå et spørsmål om inndragning i disse tilfelle er avhengig av en form for representasjon mellom tredjemann og lovovertreder?

---

¹⁴⁹ Matningsdal/Bratholm 2003 s.240 og Matningsdal 1987 s.349

¹⁵⁰ Matningsdal/Bratholm 2003 s.240

¹⁵¹ Dyrnes 2004 s238

I de tilfelle inndragningskravet søkes hjemlet i strl § 34 vil det ikke kunne sies å foreligge noe krav til at lovovertreder har handlet på vegne av tredjemann og det er derfor heller ikke noe krav til ond tro hos tredjemann for at inndragning skal kunne gjennomføres.¹⁵²

Det avgjørende er her om tredjemann har mottatt utbytte direkte ved handlingen og er det tilfelle skal inndragning overfor tredjemann foretas med hjemmel i strl § 34 jf ordlyden ”tilfalt direkte”.

7.2.2.2 Benyttelse av juridiske personer til skjuling av utbytte fra straffbare handlinger

Utgangspunktet er her som ellers at inndragningskravet må rettes mot den som utbytte har ”tilfalt direkte ved handlingen” jf strl § 34 fjerde ledd.

Isolert sett trekker ordlyden her i retning av at inndragningskravet må rettes mot selskapet, der hvor selskapet har mottatt utbytte direkte ved handlingen.

Spørsmålet blir her om det til tross for denne tolkningen av ordlyden kan sies å foreligge en mulighet til å rette inndragningskravet mot deltakeren eller aksjonæren der hvor selskapet er benyttet til skjuling av utbytte fra den straffbare handlingen?

Til støtte for at den isolerte tolkningen av ordlyden må respekteres, er Høyesterett sin vurdering av spørsmålet i Rt 1986 s 564. Her var saksforholdet at et ansvarlig selskap som drev bensinstasjon ved siden av driften formidlet salg av ølkasser, såkalt formidlingssalg. I avtalen var det lagt til grunn at salget ikke skulle innebære noen fortjeneste ved salg av ølkassene, men være en ekstraservice for kundene. Det var fortjenesten oppnådd ved formidlingssalget, som var grunnlaget for at påtalemyndigheten utferdiget et inndragningskrav mot deltakeren. Resultatet i dommen endte med at inndragning var utelukket. Begrunnelsen var at kravet rettet seg mot feil subjekt, ettersom det var selskapet som hadde oppnådd vinningen kunne kravet ikke rettes mot deltakeren, jf ordlyden ”tilfalt direkte ved handlingen”.

---

¹⁵² Matningsdal 1987 s.351

I tiden etter avgjørelsen i Rt 1986 s 564 har derimot praksis tatt en annen retning og man har åpnet en adgang til å foreta gjennomskjæring der hvor lovovertrederen har en forbindelse av en viss art til selskapet som har mottatt utbyttet. Dette kom til uttrykk i Rt 1987 s 1194, hvor det var et selskap som hadde fått inntekt fra straffbar virksomhet og hvor inndragningskravet var blitt avslått i byretten ettersom det var rettet mot galt subjekt. Høyesterett kom til at inndragningskravet ikke var rettet mot galt subjekt og at inndragning likevel ble følgen.

Begrunnelsen for resultatet var at vedkommende kravet var rettet mot var eneaksjonær i selskapet som hadde mottatt vinningen, og at det på den bakgrunn måtte kunne sies å ha utslag i hans økonomiske verdi av hans eierinteresser i selskapet.

Denne adgangen til gjennomskjæring som Høyesterett her tillot, ble under revisjonen av straffeloven i 1999 fulgt opp av inndragningsutvalget og de gjorde det videre klart at i tilfelle hvor lovovertreder ”i realiteten kontrollerer selskapet, bør det normalt være adgang til inndragning direkte hos vedkommende”.¹⁵³ Til støtte for at denne praksis er gjeldende rett, fikk man i 2008 en avgjørelse av Høyesterett i sak HR-2008-01087-A hvor saksforholdet nettopp gjaldt inndragning rettet mot eieren av et selskap hvor utbyttet var tilfalt selskapet direkte ved den straffbare handlingen. Resultatet i dommen ble at man tillot inndragning overfor gjerningspersonen selv om det var selskapet som hadde mottatt utbytte direkte.

Begrunnelsen for dette resultatet var at vedkommende gjerningsperson hadde full kontroll over selskapet og med andre ord var det han som disponerte utbytte. Førstvoterende viste også til utviklingen i rettspraksis hvor man har gått veien fra avskjæring av inndragningskrav til å tillate gjennomskjæring der det foreligger et slik forhold mellom gjerningspersonen og selskapet, at det vil være nærliggende å legge til grunn at det er gjerningspersonen som kontrollerer det ulovlige utbytte fra handlingen.

I denne sak var det klart at gjerningspersonen hadde full disposisjonsrett over utbytte i og med at han var i den stilling og ha full kontroll over selskapet gjennom at han både var daglig leder og styreleder, samt at han eide 100% av aksjene i morselskapet.

---

¹⁵³ NOU 1996:21 s.98

Førstvoterende konkluderte med at i de tilfelle hvor gjerningspersonen kanalisere utbytte til selskapet, for deretter og tilflytte vedkommende, vil det måtte være adgang til gjennomskjæring. Dommer Kaasen trekker også inn hensynet til et effektivt inndragningsinstitutt som moment i grunnlaget for sin konklusjon.

At det er gjort adgang til slik gjennomskjæring bidrar til å støtte opp om formålet om at ingen skal kunne tjene på straffbare handlinger. Hadde det ikke vært adgang til å foreta gjennomskjæring ville det resultert i at en gjerningsperson som har full kontroll over et selskap som har mottatt ulovlig utbytte, når som helst ville kunne avikle sitt selskap og gjennom dette unndra midlene fra inndragning.¹⁵⁴

Inndragning kan foretas overfor gjerningspersonen der hvor juridiske personer er benyttet som skjulested for utbytte.

7.3 Tilfelle hvor man ikke vet hvor utbyttet har tatt veien – Strl § 34 fjerde ledd

I strl § 34 fjerde ledd annet punktum fremkommer det at det ” skal legges til grunn at utbyttet er tilfalt lovovertreder hvis han ikke sannsynliggjør at det er tilfalt en annen”.

Ordlyden ”skal legges til grunn at utbyttet er tilfalt lovovertreder” tilsier at der hvor det er bevist at et utbytte er oppnådd¹⁵⁵, vil det obligatorisk legges til grunn at lovovertreder er subjektet for inndragningskravet. Man presumerer med andre ord at utbyttet er mottatt av gjerningspersonen selv. Årsaken til dette er i følge forarbeidene at når noen begår profittmotiverte handlinger er det som regel begrunnet i et ønske om å oppnå en form for fordel ved gjennomføringen av handlingen¹⁵⁶ og at det som oftest er gjerningspersonen selv.¹⁵⁷ Den nye vinklingen av ansvaret kan ses som et unntak fra utgangspunktet om at det

---

¹⁵⁴ HR-2008-01087-A

¹⁵⁵ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.66

¹⁵⁶ NOU 1996:21 s.97

¹⁵⁷ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.27

ikke foreligger noen sammenheng mellom hvem som har utført handlingen og hvem som har mottatt utbytte.¹⁵⁸

Det er ofte slik at påtalemyndigheten har klart å bevise at handlingen har gitt et utbytte, men at de er ikke i stand til å bevise hvem utbyttet er tilfalt.¹⁵⁹ Den nye regelen skal her bidra til å øke effektiviteten gjennom å pålegge lovbryster bevisbyrden for at det ikke er ham selv som har mottatt utbytte fra handlingen.¹⁶⁰

Det vil imidlertid her bli et spørsmål om rimeligheten av at man snur bevisbyrden over på lovovertreder og går bort ifra det naturlig utgangspunkt og alminnelige prinsipp i strafferetten om at det er påtalemyndigheten som har bevisbyrden.

Ettersom man i forarbeidene nevnt ovenfor finner det normalt at lovbryster selv ofte mottar utbyttet, har man funnet at en slik regel vil kunne avhjelpe bevisproblemer der lovbryster anfører at han ikke var alene om handlingen og hvor de andre deltagerne er for påtalemyndigheten ukjente.¹⁶¹ I tillegg vil lovbryster som oftest kunne redegjøre for hvem de andre er, dersom han selv ikke har mottatt utbytte.¹⁶² Videre er det en sikkerhetsventil¹⁶³ i strl § 34 første ledd annet punktum, som vil kunne slå inn der det vil være klart urimelig å ilegge lovovertreder ansvaret for utbytteinndragningen.

Spørsmålet blir her videre hva som ligger i at lovbryster må sannsynliggjøre at utbyttet er tilfalt en annen?

Ordlyden ”sannsynliggjør” tilsier etter en naturlig språklig forståelse at gjerningspersonen må forklare seg på en slik måte at det er trolig at vedkommende ikke har mottatt utbytte. Hvor grensen for hva som nærmere kreves kommer det frem i forarbeidene at det er tilstrekkelig å ha klart å gi uttrykk for en sannsynlighetsovervekt i forhold til at en annen

---

¹⁵⁸ Se punkt 7.2

¹⁵⁹ NOU 1996:21 s.97

¹⁶⁰ NOU 1996:21 s.97

¹⁶¹ NOU 1996:21 s.97

¹⁶² Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.27

¹⁶³ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.27

har oppnådd utbytte.¹⁶⁴ Ordlyden ”sannsynlighetsovervekt” må forstås dit hen at det er tilstrekkelig at lovovertreder har forklart seg slik at det foreligger 51% sannsynlighet for at en annen har mottatt utbyttet. Med andre ord at det er rimelig å forstå ut i fra gjerningspersonens forklaring at det er en annen utbyttet er tilfalt. Det er ikke noe krav i dette til at lovovertreder skal kunne navngi vedkommende som har mottatt utbytte, det er tilstrekkelig at gjerningspersonen forklarer seg på en slik måte at det vil være rimelig og troverdig at han selv ikke er den som utbyttet er tilfalt.¹⁶⁵

Et annet spørsmål er hvordan presumsjonsregelen skal anvendes i de tilfelle hvor det er flere tiltalte?

I de tilfelle hvor det er flere som er tiltalt for den straffbare handlingen vil presumsjonsregelen innebære at inndragningskravet rettes mot den som det er mest sannsynlig har mottatt utbytte,¹⁶⁶ dersom det ikke foreligger sannsynlighetsovervekt for at utbytte er fordelt mellom de tiltalte jf samvirke tilfellene.¹⁶⁷ Når retten skal legge til grunn den mest sannsynlige fordelingen foreligger det ikke noe krav til sannsynlighetsovervekt for en av de tiltalte.¹⁶⁸ På det grunnlag vil det kunne innebære at hvor det er 35% sannsynlighet for at utbytte er tilfalt denne ene tiltalte og det er den høyeste sannsynlighet blant de andre tiltalte, vil presumsjonsregelen sies å legge til grunn at hele utbyttet er tilfalt vedkommende.¹⁶⁹

Et annet forhold som egentlig kun vil være av akademisk interesse, er saksforholdet med flere tiltalte, men hvor sannsynligheten er lik for at hver av dem har mottatt utbytte. Her vil det kunne legges til grunn et solidaransvar med hjemmel i presumsjonsregelen, ettersom ingen av dem har sannsynliggjort at de ikke har mottatt utbytte.¹⁷⁰ At problemstillingen er å

---

¹⁶⁴ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.67

¹⁶⁵ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.67

¹⁶⁶ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.67

¹⁶⁷ Matningsdal/Bratholm 2003 s.241

¹⁶⁸ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.67

¹⁶⁹ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.67

¹⁷⁰ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.67

regne som teoretisk har sin forklaring i at det som regel foreligger andre opplysninger i saken ved siden av de tiltaltes bidrag som vil gi et eller annet grunnlag for sannsynlighetsovervekt for at utbyttet er tilfalt en av dem.¹⁷¹

Til slutt vil jeg nevne at som en følge av innføringen med at det formodes at lovbryteren har mottatt utbyttet, vil det kunne resultere i at man oppnår en form for solidaransvar når påtalemyndigheten kun kjenner til en person, mens det er flere som har vært sammen om handlingen.¹⁷² Men som det fremkommer i forarbeidene vil et solidaransvar utover dette ikke kunne ilegges,¹⁷³ ettersom noe annet ville kunne sies å bryte med de nevnte hensynene under hensynsdelen av oppgaven.¹⁷⁴

8 Gjennomskjæring overfor tredjepersoner

8.1 Innledning

Utgangspunktet er at inndragningskravet rettes mot den som utbyttet er tilfalt direkte ved handlingen jf strl § 34. Imidlertid er det videre nødvendig at påtalemyndigheten kan rette inndragningskravet også overfor andre personer, ettersom lovbryster vil kunne forsøke å unndra seg ansvar ved å skjule utbytte ved bruk av tredjemenn.

Uten en hjemmel for direkte inndragning overfor mottakeren ville lovbryster enkelt kunne gjøre inndragningskravet mot ham illusorisk, gjennom å overføre formuesgode til en tredjeperson.¹⁷⁵ På denne bakgrunn har retten hjemmel i strl § 37a til å foreta inndragning direkte overfor enhver mottaker som erverver formuesgoder etter gjerningstiden.

---

¹⁷¹ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.67

¹⁷² NOU 1996:21 s.98 og Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.27

¹⁷³ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.27

¹⁷⁴ NOU 1996:21 s.98

¹⁷⁵ Matningsdal/Bratholm 2003 s.270

Lovgiver har videre funnet det hensiktsmessig å foreta et skille når det gjelder inndragning overfor tredjepersoner. Bakgrunnen er at overdragelse mellom nærstående vil kunne sies å representere en større fare for skjuling av ulovlig utbytte, gjennom blant annet proforma overføringer som er vanskelig å avdekke.¹⁷⁶ Derfor har man i strl § 37a annet ledd åpnet for en større adgang til inndragning overfor familiemedlemmer enn andre tredjepersoner slik at inndragningen effektiviseres der lovbryster prøver å gjøre kravet illusorisk ved overdragelse til nærstående.

Oppgaven er av denne grunn disponert med tanke på det skille lovgiver kan sies å ha foretatt og vil ta utgangspunkt i skillet for deretter å gjøre rede for de sentrale reglene innenfor de enkelte kategoriene.

8.2 Gjennomskjæring i forhold til lovbyters familie

8.2.1 Direkte inndragning overfor lovbyters nærstående - Strl § 37a annet ledd

Hvor det kan foretas utvidet inndragning hos lovovertreder etter strl § 34a, åpner strl § 37a annet ledd en større adgang til gjennomskjæring overfor lovovertrederens nærstående, enn hva hovedregelen i strl § 37a første ledd gir adgang til.

Spørsmålet blir her hva som kreves for at inndragning kan foretas direkte overfor lovbyters nærstående?

I henhold til strl § 37a annet ledd fremkommer det at, hvor det ”kan det foretas utvidet inndragning etter strl § 34a kan formuesgodet inndras hos mottakeren”.

Ordlyden ”kan det foretas utvidet inndragning” tilsier etter en naturlig språklig forståelse at vilkårene for utvidet inndragning etter strl § 34a må være tilstede, dersom direkte inndragning overfor mottakeren skal bli følgen. Det må for det første innebære at der hvor utvidet inndragning overfor lovovertreder er gjennomført, kan det overdratte formuesgode inndras hos mottaker i medhold av strl § 37a annet ledd.

For det andre trekker ordlyden i retning av at også der hvor utvidet inndragning ikke er foretatt overfor lovovertreder, vil det likevel kunne gjennomføres inndragning overfor

---

¹⁷⁶ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.41

mottakeren i medhold av ordlyden ”kan”. Det er her imidlertid et krav til at lovbrøyer ikke har sannsynliggjort at formuesgodene er lovlig ervervet jf strl § 34a annet ledd.

Til støtte for denne tolkningen legges det til grunn i juridisk teori at hovedregelen må være at inndragning overfor mottakeren først skjer i de tilfelle hvor det er foretatt utvidet inndragning hos gjerningspersonen etter strl § 34a, men at bestemmelsen ikke er begrenset til de tilfelle.¹⁷⁷

Videre fremkommer det i strl § 37 a annet ledd at lovbrøyeren må ha ”overdratt et formuesgode til en av sine nærmeste”.

Spørsmålet blir her hva som forstås med at formuesgode må være ”overdratt”?

Ordlyden tilsier her etter en naturlig språklig forståelse at eiendomsretten til formuesgode må være flyttet over på mottaker. En slik overføring av eiendomsretten setter krav til at overdragelsen er virkelig slik at mottakeren er den som fått råderetten over formuesgodet. Kan det bevises at overføringen er proforma vil inndragning hos mottaker være utelukket etter strl §37a annet ledd, ettersom mottaker ikke har eiendomsretten til formuesgodet. Forarbeidene må sies å støtte opp om denne forståelsen når de legger til grunn at hjemmelen for inndragning er strl § 34a der hvor overføringen er bevist å være proforma, ettersom lovbrøyer her vil være den rettslige eier.¹⁷⁸

Drøftelsen ovenfor inviterer til spørsmålet om hvem som har bevisførselen for at overdragelse av formuesgodet har funnet sted?

Utgangspunktet er her som ellers i strafferetten at påtalemyndigheten har bevisbyrden for at det har skjedd en overdragelse av formuesgode.¹⁷⁹ Det ble imidlertid diskutert i lovrevisjonen fra 1996 om det av effektivitetsgrunner skulle være lovbrøyer som hadde bevisbyrden. En kom imidlertid til at omvendt bevisbyrde på dette området kunne ramme den nærstående urimelig hardt, og at løsningen kunne stride mot rettssikkerhetshensyn.¹⁸⁰

---

¹⁷⁷ Matningsdal/Bratholm 2003 s.271

¹⁷⁸ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.38

¹⁷⁹ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.41 og s.72

¹⁸⁰ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.41

Der påtalemyndigheten påstår overdragelse av flere formuesgoder vil de måtte bevise for hvert av formuesgodene at en overdragelse har funnet sted.¹⁸¹

Bevisbyrden for overdragelse ligger etter dette hos påtalemyndigheten.

Til slutt følger det av strl § 37a annet ledd at formuesgodet eller dets verdi kan inndras hvis påtalemyndigheten ”sannsynliggjør at det er ervervet ved at lovbrysteren har begått et lovbrudd”.

Det blir her et spørsmål om hva som kreves i forhold til ordlyden ”sannsynliggjør”?

Ordlyden tilsier her at påtalemyndigheten må dokumentere at formuesgode som overdras stammer fra et lovbrudd lovbrysteren har begått på en slik måte at de bevis som fremlegges tilsier at denne forståelsen er mer rimelig, enn at formuesgode er tilkommet vedkommende på annen måte. Denne fortolkningen støttes opp av forarbeidene ved at de legger til grunn at i ordlyden sannsynliggjør ligger det et krav til sannsynlighetsovervekt for at formuesgode stammer fra et lovbrudd begått av lovbryster.¹⁸²

Videre er det et spørsmål til hva påtalemyndigheten må sannsynliggjøre?

Ordlyden ”begått et lovbrudd” tilsier at påtalemyndigheten ikke må sannsynliggjøre at utbytte stammer fra et bestemt lovbrudd. Ordlyden må sies å trekke i retning av at det er tilstrekkelig at påtalemyndigheten kan sannsynliggjøre at utbytte stammer fra et eller annet lovbrudd vedkommende har begått.¹⁸³

Forarbeidene må kunne sies å støtte opp om denne tolkningen når de legger til grunn at det ”det sentrale ved inndragning er å frata formuesgoder som er ulovlig ervervet. Hva slags lovbrudd de stammer fra, er underordnet”.¹⁸⁴

Påtalemyndigheten må på denne bakgrunn ikke konkretisere den straffbare handlingen.

Det er videre interessant å merke seg at bevisbyrden på dette området ligger hos påtalemyndigheten, mens det etter strl § 34a er snudd over på lovbryster.

---

¹⁸¹ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.72

¹⁸² Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.41 og s.72

¹⁸³ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.41 og s.72

¹⁸⁴ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.41

I forarbeidene forklares denne endring av bevisbyrde med at det overfor den nærstående vil kunne virke urimelig at inndragningen er betinget av om lovbryster kan sannsynliggjøre lovlig erverv av formuesgode.¹⁸⁵

8.2.1.1 Når kan inndragning benyttes etter strl § 37a annet ledd?

Inndragning etter strl § 37a annet ledd er fakultativ i henhold til ordlyden ”kan formuesgodet eller dets verdi inndras”. Med det forstås at det er opp til rettens skjønn om inndragning overfor mottakeren skal gjennomføres selv om vilkårene er oppfylt. Bestemmelsen kom imidlertid til for å effektivisere inndragningsinstituttet noe som trekker i retning av at den burde anvendes i de tilfelle vilkårene er tilstede. At regelen likevel er gjort fakultativ må slik jeg ser det ses i forhold til at det kan oppstå tilfelle hvor det vil være urimelig å foreta inndragning overfor mottakeren. Uheldige resultater vil på den måten kunne forhindres gjennom rettens skjønn.

Inndragning overfor familiemedlemmer kan med hjemmel i strl § 37a annet ledd gjennomføres i de tilfelle påtalemyndigheten har bevist overdragelse og sannsynliggjort at det overdratte formuesgodet er ervervet ved lovbrudd begått av lovbryster.¹⁸⁶

8.2.1.2 Unntak fra at inndragning kan rettes mot lovbrysters nærstående

I bestemmelsens første ledd annet punktum fremkommer det at inndragning er utelukket i de tilfelle hvor formuesgodet er ”overdratt mer enn fem år før foretagelsen av den handling som danner grunnlag for inndragningen”.

Ordlyden ”før foretagelsen” tilsier etter en naturlig språklig forståelse at fristen tar utgangspunkt i den datoen når den straffbare handlingen ble gjennomført og ikke en eventuell domsavsigelse.

Videre er det i bestemmelsen annet punktum gjort unntak fra inndragning av formuesgoder som er ”mottatt til vanlig underhold fra en som plikter å yte slikt underhold”.

---

¹⁸⁵ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.41

¹⁸⁶ Se punkt 8.2.1

Ordlyden tilsier her at en normal forsørging til livs opphold ikke ville kunne inndras. Men vanlig underhold må begrenses til normal forsørging av familien, slik at luksusgaver fra lovbryter helt klart faller utenfor ordlyden ”vanlig underhold”.¹⁸⁷ Det er videre et krav at lovbryter ”plikter å yte slikt underhold”. I dette ligger at man har en lovpålagt plikt, for eksempel til å sørge for underhold til barna sine på bakgrunn av forelderansvaret som medfølger det å få barn. Men også overfor en ektefelle som har omsorgen for barna. Er det overdratte formuesgode å anse som vanlig underhold og lovbryter plikter å yte slikt underhold, vil formuesgodet ikke kunne inndras hos mottaker i medhold av jf strl § 37a annet ledd annet punktum andre alternativ.

8.2.2 Verdiinndragning hos lovbryter av formuesgoder tilhørende familiemedlemmer

I strl § 34a tredje ledd fremkommer det at når det foretas utvidet inndragning overfor lovovertreder ”kan også verdien av alle formuesgoder som tilhører lovovertrederens nåværende eller tidligere ektefelle inndras”. Med det må forstås at der hvor vilkårene for utvidet inndragning er oppfylt kan retten ta i betraktning verdien av formuesgoder som ikke tilhører lovbryter ved utferdigelsen av inndragningskravet mot ham.

Ordlyden ”overfor lovovertreder” må videre forstås dit hen at inndragningen ikke får noen direkte virkning overfor verken nåværende eller tidligere ektefelle. Og det støttes opp av forarbeidene som legger til grunn at bestemmelsen kun er en beregningsregel i forhold til lovbryter når det foretas utvidet inndragning.¹⁸⁸

Når bestemmelsen er en beregningsregel vil en naturlig følge være at retten ikke kan foreta gjenstandsinndragning.¹⁸⁹ At gjenstandsinndragning er utelukket må også sies å ha støtte i ordlyden ”verdien av formuesgoder”, samt at inndragningen ikke retter seg mot eieren av formuesgodet¹⁹⁰.

---

¹⁸⁷ Andenæs 1996 s.212

¹⁸⁸ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.70

¹⁸⁹ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.70

¹⁹⁰ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.70

Person kretsen utvides i fjerde ledd til å omfatte ”to personer som bor fast sammen under ekteskapslignende forhold”. Ordlyden tilsier at samboerforhold her skal likestilles med ekteskap.¹⁹¹

8.2.2.1 Hvorfor har lovgiver funnet det nødvendig å innføre en slik beregningsregel?

Bakgrunnen for at lovgiver har innført regelen i strl § 34a tredje ledd er motivert av det forhold at inndragning etter strl §34a retter seg mot personer med en kriminell livsstil.¹⁹² Disse benytter seg av nærstående til å skjule midler de har oppnådd gjennom kriminell aktivitet enten gjennom reelle eller proforma overdragelser.¹⁹³ På den bakgrunn har man funnet det nødvendig å innføre en beregningsregel som tredje ledd representere nettopp for å vise at kriminalitet ikke skal lønne seg.¹⁹⁴

På den annen side er bestemmelsen imidlertid fakultativ jf ordlyden ”kan inndras”, noe som innebærer at retten ikke er nødt til å legge til grunn verdien av formuesgodene ved utvidet inndragning overfor lovbryster. Retten skal foreta en skjønnsmessig vurdering hvor de står fritt til å foreta en hel eller delvis inndragning av formuesgodets verdi.¹⁹⁵ Retten kan også unnlate å foreta verdiinndragning, dersom det er en rimelig løsning i den konkrete sak.¹⁹⁶

8.2.2.2 Hvilke formuesgoder kan tas i betraktning ved inndragning overfor lovbryster

I medhold av strl § 34a tredje ledd kan ”alle formuesgoder” tilhørende ektefelle eller tidligere ektefelle medregnes. Ordlyden ”alle formuesgoder” tilsier etter en naturlig språklig forståelse at absolutt alle eiendeler vedkommende har kan tas i betraktning.

---

¹⁹¹ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.70

¹⁹² Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.39

¹⁹³ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.39

¹⁹⁴ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.39

¹⁹⁵ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.70

¹⁹⁶ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.39-40

Det fremkommer imidlertid i bestemmelsens tredje ledd litra a, b og c unntak fra dette utgangspunktet.

For det første er formuesgoder som er ervervet ”før og etter ekteskapet” unntatt fra beregningen i medhold av strl § 34a tredje ledd litra a.

Ordlyden er her klar hvor formuesgodene er ervervet før paret giftet seg og det samme må gjelde før man ble samboere.

Det som kan skape tvil er hvor ekteskapet er oppløst. Spørsmålet blir her hva som kreves for at et ekteskap anses oppløst i lovens forstand? Det følger av ekteskapsloven § 19 at ekteskap oppløses ved skilsmisse etter forutgående separasjon. Det trekker i retning av at formuesgoder ervervet i en periode hvor paret er separert, kan medberegnes i inndragningskravet mot lovovertreder. Forarbeidene legger også til grunn at formuesgoder ervervet i en slik periode vil kunne medregnes ettersom ekteskapet ikke rettslig sett anses for å være oppløst.¹⁹⁷

For det andre vil formuesgoder ”ervervet minst fem år før den straffbare handling som gir grunnlag for inndragning” være unntatt fra beregningen.

Fem års fristen har sitt utgangspunkt i at det etter hvert som tiden går vil være vanskeligere for lovbrøyer å kunne fremlegge tilstrekkelig dokumentasjon for at formuesgode ble ervervet.¹⁹⁸ Der lovbrøyer sannsynliggjør at formuesgodet var mottatt tidligere vil formuesgode ikke kunne danne grunnlag for verdiinndragning hos lovbrøyer.

I henhold til tredje ledd litra c vil formuesgodet være unntatt fra verdiinndragning hvor ”lovovertreder sannsynliggjør at formuesgodene er ervervet på annen måte enn ved straffbare handlinger han har begått”.

Ordlyden ”sannsynliggjør” tilsier at lovbrøyer i sin redegjørelse fremlegger dokumentasjon, som gjør sin versjon den mest rimelige måten å forstå ervervelsen av formuesgodet på. Inndragning er m.a.o. utelukket for de formuesgoder der lovbrøyers forklaring representerer

---

¹⁹⁷ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.70

¹⁹⁸ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.40

en sannsynlighetsovervekt, for at formuesgodet er ervervet på annen måte enn ved straffbare handlinger begått av ham.¹⁹⁹

Dette leder oss videre over på spørsmålet, om hva som er bevistema for lovbrøyer?

Bevistema for lovbrøyer fremkommer av ordlyden ” på annen måte enn ved lovbrudd begått av ham”.

Ordlyden tilsier her at en ervervelse av formuesgode på alle andre måter enn ved en straffbar handling fra hans side, vil måtte være unntatt fra inndragning. Det må også sies å støttes opp av forarbeidene, som legger til grunn at selv der formuesgode er ulovlig fremskaffet, enten av ektefellen eller en annen vil formuesgode ikke kunne inndras.²⁰⁰ At lovbrøyer må sannsynliggjøre at formuesgode er ervervet på annen måte kan ikke sies å innebære noe krav til at lovbrøyer må navngi vedkommende for å skape sannsynlighetsovervekt.²⁰¹ Det må ut i fra ordlyden være tilstrekkelig at lovbrøyer skaper nok tvil rundt spørsmålet om ervervelsen til at det foreligger en overvekt av sannsynlighet for at det ikke er lovbrøyer som har begått handlingen.

At ordlyden begrenses til straffbare handlinger han selv har begått er rimelig ettersom inndragningskravet er rettet mot lovbrøyer.²⁰²

Bevisbyrden etter bestemmelsen er lagt på lovovertreder ettersom det vil være enklere for lovbrøyer enn for påtalemyndigheten å føre disse bevis.²⁰³ Det at bevisvurderingen for lovovertreder retter seg mot andre enn ham selv har i forarbeidene blitt vurdert dit hen at det ikke vil være urimelig, ettersom bevisvurderingen er relativ enkel i og med den nærhet

---

¹⁹⁹ Matningsdal/Bratholm 2003 s.256

²⁰⁰ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.70

²⁰¹ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.70

²⁰² Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.40

²⁰³ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.39

et ekteskap som regel representerer.²⁰⁴ Men det kan imidlertid ikke stilles like strenge krav til lovbyrters bevisføring som når den ligger hos påtalemyndigheten.²⁰⁵

8.2.3 Forholdet mellom strl § 37a annet ledd og § 34a tredje ledd

Samtidig som et inndragningskrav rettes mot en mottaker etter strl § 37a annet ledd, vil det ved utvidet inndragning overfor lovovertreder kunne regnes med verdier som nevnt i strl § 34a tredje ledd. At dette er tilfelle vil sies å innebære at det foreligger en form for solidaransvar mellom lovbyrter og mottaker, når retten ikke er tvunget til å fordele ansvaret.²⁰⁶ Lovgiver har på denne bakgrunn funnet det nødvendig å hjemle en bestemmelse som samordner inndragningskravene slik at man unngår den mindre heldige løsningen hvor inndragning av samme formuesgode skjer hos både lovbyrter og mottaker. Måten denne problemstilling søkes løst fremkommer i strl § 37a tredje ledd. Der fremkommer det at ”er formuen til noen som er nevnt i strl § 34a tredje ledd helt eller delvis regnet med ved inndragning overfor lovovertrederen og vedkommende innfrir sitt ansvar etter paragrafen her, reduseres lovovertrederens ansvar tilsvarende”.

For det første tilsier ordlyden ”formuen til noen som nevnt i § 34a tredje ledd” at samordningen av inndragningskravene er begrenset til mottakere etter strl § 37a annet ledd, som oppfyller kravet til personkretsen nevnt i strl § 34a tredje ledd. Personkretsen er etter tredje ledd snevrere enn personkretsen i § 37a annet ledd og bestemmelsen gjelder bare for ektefelle, tidligere ektefelle og samboer.

For det andre vil inndragningen overfor lovbyrter reduseres ”tilsvarende”, som det mottakeren innfrir av sitt inndragningskrav. Ordlyden tilsier her at lovbyrters inndragningskrav minsker med det samme beløp, som innfris av mottaker slik at det oppstår en riktig balanse mellom inndragningskravene.

---

²⁰⁴ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.39

²⁰⁵ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.34

²⁰⁶ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.73

Det tilsier at hvor det er foretatt full inndragning overfor lovbryster etter strl § 34a tredje ledd og mottaker innfrir hele sitt krav, reduseres lovbrysters krav med samme verdi som innfridd av mottaker.²⁰⁷

Et annet forhold er hvor det overfor lovbryster er foretatt delvis inndragning etter § 34a tredje ledd, men hos mottaker er foretatt full inndragning av hele formuesgodet. Her kan det oppstå spørsmål knyttet til hvordan reduksjonen skal beregnes?

En full innfrielse fra mottaker vil her ikke kunne redusere lovbrysters krav tilsvarende, men vil være begrenset til det krav som er rettet mot lovbryster.²⁰⁸

Til slutt har man de tilfelle hvor lovbryster innfrir kravet mot ham. Det forholdet er regulert i strl § 37a tredje ledd annet punktum.

Her kommer det til uttrykk at ”har lovovertræderen innfridd sitt ansvar etter § 34a annet ledd, fører ytterligere innfrielse fra ham til at mottagers ansvar reduseres tilsvarende”.

Ordlyden ”ytterligere innfrielse” tilsier at reduksjon i kravet hos mottaker først skjer hvor lovbryster har innfridd hele sitt inndragningskrav etter strl § 34a annet ledd. Det betyr at mottakers krav først reduseres når lovbryster etterkommer kravet mot ham etter tredje ledd.

Man ser her at samordningen er ulik avhengig av hvem som innfrir kravet, ettersom en delvis innfrielse fra mottaker fører til reduksjon i inndragningskravet mot lovbryster.²⁰⁹

Denne forståelsen støttes opp av forarbeidene, hvor de legger til grunn at innfrielse fra mottaker uansett størrelse kommer til direkte til fradrag på lovbrysters krav, men en innfrielse fra lovbryster først gir reduksjon hos mottaker hvor hele kravet til lovbryster er innfridd.²¹⁰

---

²⁰⁷ Matningsdal/Bratholm 2003 s.274

²⁰⁸ Matningsdal/Bratholm 2003 s.275

²⁰⁹ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.73 og Matningsdal/Bratholm 2003 s.275

²¹⁰ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.73

8.3 Gjennomskjæring overfor andre tredjepersoner

8.3.1 Tilfelle hvor utbyttet er overført til andre etter gjerningstiden – Strl § 37a

Når utbytte etter gjerningstiden er overdratt til en annen person oppstår spørsmålet om inndragning kan foretas overfor den som er mottaker av utbytte.

Hovedregelen følger av strl § 37a første ledd hvor det fremkommer at i de tilfelle ”utbytte eller ting som nevnt i §§ 34 og 35 er overdratt fra noen det kan foretas inndragning hos, kan det overdratte eller dets verdi inndras hos mottakeren, dersom overdragelsen er skjedd som gave eller dersom mottakeren forstod eller burde ha forstått sammenhengen mellom den straffbare handlingen og det som ble overdratt”.

Inndragning overfor mottaker er for det første betinget av at det overdratte er ”utbytte eller ting som er nevnt i §§ 34 og 35”.

Ordlyden tilsier etter en naturlig språklig forståelse at inndragning er begrenset til å gjelde formuesgode knyttet til de nevnte paragrafer. Med det forstås at der formuesgode er inndratt med hjemmel i andre bestemmelser vil det overdratte formuesgodet ikke inndras hos mottaker etter § 37a første ledd.

Spørsmålet er om § 37a første ledd likevel kan sies å gi hjemmel for inndragning hos mottaker utover disse tilfellene?

I strl § 1 fremkommer det at lovens første del får anvendelse på alle straffbare handlinger når ikke noe annet er bestemt. Ettersom strl § 37a første ledd er hjemlet i lovens første del blir spørsmålet om ordlyden ”utbytte eller ting som er nevnt i §§ 34 og 35” oppstiller et slikt unntak som strl § 1 hjemler jf ordlyden ”intet modsatt er bestemt”. Ordlyden tilsier etter en naturlig språklig forståelse at man har innført en begrensning ved å utforme § 37a første ledd på denne måten. Imidlertid kommer det frem av Matningsdal sin doktoravhandling på side 388 og 389 at dersom ordlyden isolert sett legges til grunn vil det kunne gi konsekvenser, som lovgiver ikke har tatt standpunkt til ved vedtakelsen av lovbestemmelsen. Som eksempel nevner han at ved å legge til grunn den isolerte tolkning av ordlyden vil det innebære en forskjell mellom personer som mottar utbytte og personer som mottar en ulovlig merpris. At det vil være konsekvensen må sies å trekke i retning av at § 37a første ledd får anvendelse på bestemmelser utover §§ 34 og 35.

Videre vil uttalelsene i forarbeidene trekke i retning av at bestemmelsen har et videre anvendelsesområde, når de slår fast at der inndragning er rettet mot lovbryster etter § 34a, men er utelukket på grunnlag av unntaket om femårs fristen, vil inndragning kunne foretas med hjemmel i §37a første ledd dersom påtalemyndigheten kan konkretisere den straffbare handlingen.²¹¹

På bakgrunn av drøftelsen ovenfor vil jeg falle ned på at § 37a første ledd ikke kan være begrenset til å gjelde utbytte eller ting etter strl §§ 34 og 35, men at en anvendelse utover dette må konkret vurderes i den enkelte sak.

Med ordlyden ”utbytte” forstås at det oppstilles et identitetskrav,²¹² i henhold til at det er ”det” utbytte som kan inndras etter strl § 34. Identitetskravet er oppfylt selv om utbytte er forandret så lenge det kan tilbakeføres til det opprinnelige utbytte jf strl § 34 annet ledd. Inndragning overfor mottaker etter strl § 37a første ledd kan for eksempel foretas selv om utbytte nå for eksempel er forvandlet til en bil, ettersom bilen anses for å tre istedenfor utbytte jf strl § 34 annet ledd. På den annen side er det imidlertid ikke tilstrekkelig for inndragning etter strl § 37a første ledd, at lovbryster har blitt så velstående at han kan gi gaver han tidligere ikke kunne.²¹³

For det annet oppstiller bestemmelsen et krav til at utbytte eller tingen er ”overdratt fra noen som det kan foretas inndragning hos”.

Ordlyden tilsier her at inndragning er betinget av at overdragelsen har skjedd fra den som først mottok utbytte direkte ved handlingen etter strl § 34 eller fra den skyldige etter strl § 36.²¹⁴

Spørsmålet er videre om inndragning kan sies å være begrenset til disse tilfelle, eller om også overdragelse fra andre omfattes?

---

²¹¹ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.72-73

²¹² Matningsdal/Bratholm 2003 s.270

²¹³ Matningsdal/Bratholm 2003 s.270

²¹⁴ Dyrnes 2004 s.104-105

Ofte hender det at et utbytte forflyttes mellom flere personer for å unngå inndragning. For eksempel kan mottakeren av utbytte etter strl § 34 overdra det til en annen, og denne mottakeren igjen overfører utbytte til en tredje person. Overfor denne overdrageren er det ikke hjemmel for inndragning etter § 34, men etter § 37a. Men at hjemmelen overfor overdrageren er § 37a kan ikke utelukke inndragning overfor den siste mottaker. Det må her kunne sies å være grunnlag for inndragning med hjemmel i strl § 37a første ledd overfor den siste som mottar utbytte, ettersom det overfor mellompersonen kan foretas inndragning i medhold av strl § 37a første ledd.²¹⁵

Til slutt blir det et spørsmål om hvordan overdragelsen har funnet sted, ettersom strl § 37a operer med forskjellig skyldform i henhold til ordlyden ”dersom overdragelse er skjedd som gave eller dersom mottakeren forsto eller burde ha forstått sammenhengen mellom den straffbare handling og det han har fått overdratt”.

For det første vil inndragning kunne foretas der overdragelsen er ”skjedd som gave”. Ordlyden tilsier her etter en naturlig språklig forståelse at mottaker ikke har betalt noe for formuesgode, eller ytet noen annen form for godtgjørelse. Videre må det forhold at overdragelsen er skjedd som gave trekke i retning av at inndragning er ubetinget av om mottakeren var i god tro eller ikke, dersom man ser på sammenhengen mellom de to alternative overdragelsesmuligheter. At mottakers subjektive forhold er uten betydning for inndragning er også kommet til uttrykk i forarbeidene, hvor de slår fast at når det gjelder gaveerverv er god tro uavhengig av om inndragning skal gjennomføres.²¹⁶ Imidlertid vil det på den annen side kunne tenkes å tas i betraktning når det gjelder størrelsen av inndragningskravet, ettersom det er mer rimelig å foreta full inndragning overfor en mottaker i ond tro. Men inndragning er i utgangspunktet her ikke urimelig selv overfor en godtroende mottaker, ettersom det er tale om utbytte av straffbare handlinger som inndras.

---

²¹⁵ Dyrnes 2004 s.105

²¹⁶ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.38

Likevel kan synspunktet få betydning i de tilfelle hvor den godtroende mottaker har forbrukt gaven jf Rt 2007 s 973

Det at overdragelsen er skjedd som gave er likevel ikke problemfritt, ettersom det kan tenkes at overdragelsen kan ha foregått som et gavesalg. Spørsmålet blir her hvordan man ser på en slik overdragelse i forhold til mottakerens subjektive forhold? I utgangspunktet ville det kunne være naturlig å foreta en enten eller vurdering basert på det forhold som er mest fremtredene ved overdragelsen, ettersom gaven i de fleste tilfelle vil være udelelig.²¹⁷ Forarbeidene har imidlertid tatt et annet utgangspunkt, begrunnet i at bestemmelsen hjemler både gjenstandsinndragning og verdiinndragning, hvor verdiinndragning kan foretas enten fullt ut eller deles opp.²¹⁸ På den bakgrunn skal det ved et gavesalg, for gavedelen ikke tas hensyn til mottakers subjektive forhold, mens det for den resterende del vil inndragning være avhengig av om mottaker har utvist uaktsomhet jf ordlyden ”burde ha forstått”.²¹⁹

Når forarbeidene legger seg på en slik løsning for gavesalgstilfellene vil det ha den videre konsekvens at gjenstandsinndragning her er utelukket.²²⁰

For det annet vil inndragning kunne foretas der overdragelsen er møtt med en godtgjørelse, men da forbeholdt de tilfelle hvor mottaker ”forsto eller burde ha forstått sammenhengen mellom den straffbare handling og det han har fått overdratt”.

Ordlyden tilsier her at i motsetning til gavetilfellene vil et inndragningskrav avhenge av omstendigheter rundt mottakers subjektive forhold. Ordlyden ”burde ha forstått” tilsier etter en naturlig språklig forståelse at det ikke skal mye til for at mottaker vil kunne sies å være i ond tro med henhold til det overdratte. Denne tolkningen støttes opp av forarbeidene som gjør det klart at simpel uaktsomhet er tilstrekkelig for å falle inn under ordlyden.²²¹

---

²¹⁷ Matningsdal 1987 s.394

²¹⁸ Matningsdal 1987 s.394

²¹⁹ Matningsdal 1987 s.394

²²⁰ Matningsdal 1987 s.394

²²¹ NOU 1996:21 s.37

Simpel uaktsomhet er å regne som den nest laveste formen for uaktsomhet ved siden av culpa levissima, og tilsier at det ikke skal mye til for at inndragning kan bli følgen.

Drøftelsen leder oss videre over på spørsmålet om hva mottager forsto eller burde ha forstått. Ordlyden som her er ”sammenhengen mellom den straffbare handling og det han har fått overdratt” tilsier at det mottaker burde ha forstått er at det overdratte formuesgodet har forbindelse til en straffbar handling. Med andre ord må uaktsomheten dekke de faktiske forholdene, noe som innebærer at det ikke kan sies å foreligge noe krav hos mottaker når det gjelder forholdet til at inndragning kunne foretas hos overdrager.²²²

Til slutt blir det et spørsmål om når den gode tro vil måtte foreligge for at inndragning skal være utelukket? Her vil det være naturlig at den gode tro foreligger på overleveringstidspunktet, ettersom at det er det som blir lagt til grunn etter lov om godtro erverv av løsøre i § 1 nr 1, for at man skal ha rettsvern for formuesgode.²²³

Strl § 37a første ledd er i henhold til ordlyden ”kan det overdratte eller dets verdi inndras” fakultativ som innebærer at det er opp til rettens skjønn å avgjøre om inndragning skal foretas eller ikke. Videre fremkommer det av ordlyden at det er opp til retten om de vil foreta gjenstandsinndragning eller verdiinndragning.

8.3.2 Utbytte overdras til et foretak etter gjerningstiden - Strl § 37a fjerde ledd

Ofte benytter lovbryster seg av foretak i den hensikt å forsøke å unndra seg et inndragningskrav gjennom å overdra utbytte til et foretak han har tilknytning til.

Muligheten til å kunne rette inndragningskravet mot foretaket vil på denne bakgrunn være nødvendig slik at lovbryster ikke gjør inndragningskravet illusorisk ved å overdra utbytte til et foretak.²²⁴

Hovedregelen for inndragning overfor mottakere er hjemlet i strl § 37a første ledd,²²⁵ men i de tilfelle hvor det overfor lovbryster kan foretas utvidet inndragning etter strl § 34a har man funnet det nødvendig å utvide anvendelsesområde også når det gjelder et foretaks ansvar.²²⁶

---

²²² NOU 1996:21 s.37

²²³ NOU 1996:21 s.37

²²⁴ Matningsdal/Bratholm 2003 s.275

Det utvidede ansvaret for foretak er hjemlet i strl § 37a fjerde ledd. I bestemmelsen fremkommer at ”annet ledd gjelder tilsvarende ved overdragelse til et foretak”. Ordlyden tilsier her at vilkårene for inndragning etter annet og fjerde ledd er de samme.²²⁷ Det innebærer at påtalemyndigheten må bevise at det er skjedd en overdragelse fra lovbryster til foretaket. Videre må påtalemyndigheten sannsynliggjøre at utbytte som er gjenstand for overdragelsen stammer fra et eller annet straffbart forhold som lovbryster har begått. Ved inndragning etter denne bestemmelsen er det med andre ord ikke nødvendig at påtalemyndigheten konkretiserer den straffbare handlingen og det er videre uten betydning for skyldkravet om det er betalt vederlag eller ikke.²²⁸ Det avgjørende etter bestemmelsen er i tillegg til det overnevnte den tilknytning vedkommende har til foretaket jf fjerde ledd litra a til c.

Ved inndragning med hjemmel i strl § 37a fjerde ledd vil det kreves mindre i forhold til inndragning etter hovedregelen. Bakgrunnen er her det behovet man har for å ha et effektivt inndragningssystem på personer med en kriminell livsstil ettersom de oftest vil forsøke å skjule sitt utbytte fra straffbare handlinger.²²⁹

8.3.2.1 Videre vil det for det første bli et spørsmål om hva som forstås med ”foretak”?

Ordlyden vil her etter en naturlig språklig forståelse kunne sies å trekke i retning av at det må dreie som om en foretningsmessig virksomhet. Forarbeidene viser til strl § 48a når det gjelder forståelsen av foretak.²³⁰ I henhold til strl § 48a annet ledd skal foretak likestilles med ”selskap, forening eller annen sammenslutning, enkeltpersonsforetak, stiftelse, bo eller offentlig virksomhet”.

---

²²⁵ Se punkt 8.3.1

²²⁶ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.42

²²⁷ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.73

²²⁸ Se punkt 8.2.1

²²⁹ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.42

²³⁰ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.73

På denne bakgrunn må det kunne sies at foretak favner meget vidt, og det er uten betydning om foretaket er av økonomisk eller ikke-økonomisk art.

8.3.2.2 Hva slags tilknytning kreves det mellom lovbrøyer og foretaket?

Bestemmelsen oppstiller tre alternative vilkår for tilknytningskravet mellom lovbrøyer og foretaket.

For det første vil inndragning overfor foretaket kunne skje der lovbrøyer enten ”alene eller sammen med noen som nevnt i annet ledd, eier en vesentlig del av foretaket”. Ordlyden ”vesentlig del av foretaket” tilsier at lovbrøyer enten alene eller sammen med en nærstående eier en stor del av foretaket. I forarbeidene vises det til dekningslovens § 1-5 nr 2 for nærmere forståelse av tilknytningskravet, ettersom denne bestemmelsen har fungert som en mal for strl § 37a fjerde ledd.²³¹ I lovnøkkelen til dekningsloven på s 24 fremkommer det at med ordlyden ”vesentlig” ikke trenger å innebære at man eier over halvparten av selskapet. Det avgjørende for om man kan sies å eie en vesentlig del er hvordan foretaket er sammensatt, slik at en eierandel langt under 50% likevel kan representere en vesentlig eierandel. Man må imidlertid her foreta en konkret vurdering i det enkelte tilfelle, men der hvor vedkommende kan sies å alene eller sammen med den nærstående være den fremtredene innehaver av foretaket vil vilkåret vesentlig måtte sies å være oppfylt. For det andre vil inndragning overfor foretaket være tilfelle der hvor lovbrøyer ”oppebærer en betydelig del av foretakets inntekt”. Ordlyden tilsier her etter en naturlig språklig forståelse at lovbrøyer mottar en svært stor del av foretakets inntekt. I lovnøkkelen s 24 kommer det til uttrykk at det heller ikke her vil kunne gis noe nøyaktig svar, men at det vil komme ann på en helhetsvurdering av de omstendigheter som foreligger. Til slutt vil foretaket ha ansvar for inndragningskravet der lovbrøyer ”i kraft av sin stilling som leder har vesentlig innflytelse over det”. Ordlyden ”vesentlig innflytelse” tilsier her som under bestemmelsens litra a at lovbrøyer må ha stor makt eller påvirkningsmulighet i foretaket. Lovnøkkelen legger til grunn på s 24 at innflytelsen må være av en slik karakter

---

²³¹ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.73

at lovbrøyer vil kunne påvirke driften av foretaket og at lovbrøyer har innflytelse over de utbetalinger som foretas i foretaket. I bestemmelsens litra c kommer det videre til uttrykk at lovbrøyer har vesentlig innflytelse ”i kraft av sin stilling som leder”. En naturlig språklig forståelse tilsier her at selv om lovbrøyer har innflytelse av en vesentlig karakter vil han ved siden av måtte ha den på grunn av sin stilling i foretaket. Det vil innebære at der lovbrøyer for eksempel er daglig leder vil ha kunne ha slik innflytelse og foretaket kan bli ansvarlig for inndragningskravet. Imidlertid går man i lovnøkkelen på 24 videre, og fastsetter at ordlyden ”i kraft av sin stilling” ikke kan være avgjørende. Det viktigste elementet er om lovbrøyer har denne vesentlige innflytelsen over foretaket uansett stilling. Det må også kunne sies å være det mest naturlige med tanke på et inndragningskrav, hvor formålet er at ingen skal tjene på straffbare handlinger.

På denne bakgrunn skal det litt til for at et foretak vil bli ansvarlig for et inndragningskrav, men på den annen side vil det trolig kun være i de tilfelle lovbrøyer vil overføre utbytte til et foretak. Det vil være en naturlig tanke at lovbrøyer ikke overfører utbytte til et foretak hvor han ikke på en eller annen måte har kontroll over det overdratte.

Inndragning etter strl § 37a fjerde ledd vil kunne foretas overfor et foretak i de tilfelle vilkårene etter strl § 34a er tilstede samtidig med at tilknytningskravet mellom foretak og lovbrøyer er oppfylt.

8.3.3 Strl § 36 første og annet ledd – produktet, gjenstanden og redskapet

Bestemmelsen hjemler hvem inndragning etter strl § 35 kan foretas hos.

I forhold til tredjemann vil inndragning for det første kunne foretas overfor den lovbrøyer har ”handlet på vegne av” jf § 36 første ledd. Ordlyden tilsier her etter en naturlig språklig forståelse at lovbrøyer i en eller annen form har opptrådt i stedet for tredjemann. Dette trekker i retning av at lovbrøyer og tredjemann må ha kjennskap til hverandre og i forarbeidene (SRI 1970 s17) har man forutsatt at det foreligger et representasjonsforhold dem imellom.²³² Et slikt forhold kommer ofte til uttrykk gjennom et ansettelsesforhold hvor

---

²³² Matningsdal/Bratholm 2003 s.265

vedkommende ofte har en fullmakt i kraft av sin stilling, som innebærer at vedkommende kan foreta handlinger på tredjemanns vegne. På denne måten vil tredjemann kunne måtte stå til ansvar overfor et inndragningskrav på grunnlag av hva den ansatte har foretatt seg. Imidlertid kan det her tenkes flere unntak og en problemstilling vil være forholdet knyttet til brudd på instruks.²³³

I bestemmelsens annet ledd utvides kretsen av personer kravet kan rettes mot jf ordlyden ”kan også foretas hos en eier som har eller burde ha forstått at tingen skulle brukes ved en straffbar handling”. Når inndragning kan foretas overfor eieren er det begrenset til redskapet, som ble benyttet ved den straffbare handlingen jf ordlyden ”ting som nevnt i § 35 annet ledd”.²³⁴

Videre må ordlyden sies å innebære et krav til eierens subjektive forhold. For at redskapet etter § 35 annet ledd skal kunne inndras er det tilstrekkelig at eieren har utvist simpel uaktsomhet i henhold til ordlyden ”burde forstått”.

Spørsmålet blir imidlertid på hvilket tidspunkt den gode tro må foreligge hos eier?

På den ene side vil det naturlige utgangspunktet være at den gode tro må foreligge ved overlevering av tingen, ettersom eieren enkelt kan forhindre lovbrøyer i å benytte redskapet. På den annen side gir forarbeidene anvisning på at det er hjemmel for inndragning også der eieren kom i ond tro etter overlevering.²³⁵ Men i slike tilfelle vil inndragning kunne utelukkes der hvor eieren forsøkte å få tilbake redskapet fra lovbrøyer. For eierens del vil et slikt krav fremstå som både vanskelig og mindre hyggelig, ettersom det oftest vil være en nærhet mellom lovbrøyer og eier. Forarbeidene har av den grunn vist en tilbakeholdenhet for inndragning der hvor eieren ikke kan klandres for å ha latt gjerningsmannen beholde tingen.²³⁶

---

²³³ Matningsdal/Bratholm 2003 s.265-266

²³⁴ Se punkt 6.2

²³⁵ Matningsdal 1987 s.378 jf SRI 1970 s.18

²³⁶ Matningsdal 1987 s.378 jf SRI 1970 s.18

Når det gjelder sammenhengen mellom eierens subjektive forhold og den straffbare handling vil kjennskap om at lovbrøyer vil benytte redskapet til en eller annen straffbar handling være tilstrekkelig for inndragning.²³⁷

Med andre ord kreves det ikke at eieren hadde kjennskap til den eksakte handlingen som lovbrøyer begikk.

Helt slutt vil det kunne reises et spørsmål om det foreligger et krav til hvordan lovbrøyer er kommet i besittelse av redskapet?

Det vil for eierens del måtte anses urimelig å tåle inndragning der hvor han er fravendt gjenstanden på en ulovlig måte. Først der eieren har gitt lovbrøyer tilgang til gjenstanden på lovlig vis, enten gjennom lån eller leie vil inndragning være forståelig.²³⁸

Bestemmelsen er videre fakultativ jf ordlyden ”kan”. Det betyr at inndragning avhenger av rettens skjønn også der vilkårene for inndragning er oppfylt.

Retten har et valg mellom å foreta gjenstands eller verdiinndragning som følge av ordlyden ”inndragning av ting eller av beløp som helt eller delvis svarer til dens verdi”.

Gjenstandsinnndragning kan derimot bare gjennomføres overfor eieren av gjenstanden og videre er det et vilkår om at eieren er gjort til part i saken.²³⁹

Imidlertid fremkommer det i strl § 37c unntak fra partskravet, ettersom det kan oppstå praktiske problemer som vil hindre effektiviteten av inndragningshjemplene.

8.3.3.1 Unntak fra kravet til at eieren må gjøres til part ved gjenstandsinnndragning

I strl § 37c fremkommer det at der hvor en ”beslaglagt ting kreves inndratt og eieren ikke er kjent eller ikke har kjent oppholdssted i riket, kan inndragning foretas i sak mot lovovertreder”.

For det første er det et krav til at tingen er ”beslaglagt”. Beslagretten følger av strpl § 205 og besluttet av påtalemyndigheten. Er beslaget gjennomført av noen som nevnt i § 206

---

²³⁷ Matningsdal/Bratholm 2003 s.266

²³⁸ Matningsdal 1987 s.380

²³⁹ Dyrnes 2004 s.100 og s.238

første ledd, følger det av annet ledd at beslaget må følges opp med en beslutning fra påtalemyndigheten med de krav som fremgår av § 205.

Videre må "eieren ikke være kjent eller ikke ha kjent oppholdssted i riket" noe som ofte er tilfelle ved overtredelse av toll og fiskerilovgivningen.²⁴⁰

Et annet økende problem er de nye tilfelle av mobil vinningskriminalitet hvor eieren av bilen befinner seg i utlandet og vanskeliggjør inndragningen.²⁴¹

En videre forutsetning etter §37c er at inndragning "etter sakens art og forholdene for øvrig finnes rimelig".

Ordlyden tilsier at retten må foreta en vurdering der rimeligheten av å inndra gjenstanden til en eier i sak overfor lovbrøyer, veies opp mot nødvendigheten av gjenstanden ved utførelsen av det straffbare forhold som er begått. Når det gjelder personene bak den mobile vinningskriminaliteten er de ofte en del av et kriminelt nettverk og de benytter bevisst motorkjøretøy registrert på noen i hjemlandet, for at bilen som er deres viktigste verktøy i utførelsen av den kriminelle virksomhet ikke skal inndras.²⁴² Hensynene bak inndragningsreglene kommer inn ved vurderingen og i forhold til den mobile vinningskriminaliteten viser det seg at straffeansvaret ikke er tilstrekkelig avskrekkende. Det ettersom verdien av det de "henter ut av Norge" i sammenheng til den straff som ilegges ikke er betydelig nok.²⁴³ Av den grunn vil inndragning ved siden av straffen være det sterkeste og kanskje også det eneste effektive virkemiddel i bekjempelsen av denne form for organisert kriminalitet. Strl § 37c bidrar på denne måten til å effektivisere bekjempelsen av kriminalitet gjennom å forenkle inndragningen, der eieren ikke er kjent eller ikke har kjent oppholdssted i Norge.

Inndragning kan foretas i sak mot lovovertreder der eieren ikke kjent eller ikke har kjent oppholdssted i riket, men eieren skal så vidt mulig varsles jf strl § 37c.

---

²⁴⁰ Matningsdal/Bratholm 2003 s.281

²⁴¹ Rt 2007 s.680

²⁴² Samtale med politiadvokat Abrahamsen

²⁴³ Samtale med politiadvokat Abrahamsen

9 Avslutning av oppgaven

Oppgavens problemstilling retter seg mot muligheten man har til å inndra utbytte oppnådd av tredjepersoner direkte eller hvor det er overdratt fra lovbryster, som et ledd i å skjule utbytte og redusere sitt ansvar.

Jeg vil avslutningsvis se om de bestemmelser man har til rådighet overfor tredjepersoner, vil være tilstrekkelig dekkende til å hindre at lovbryster får redusert sitt ansvar ved å overdra utbytte.

Jeg mener at det kan legges til grunn at lovgiver har gitt hjemler som er dekkende i de aller fleste tilfelle, men at det som kan skape problemer er bevistema ved gjennomføring av inndragningskravet.

Ser man på de regler en har til rådighet overfor tredjemenn der de mottar utbytte direkte ved den straffbare handlingen kommer det frem at inndragning skal foretas ovenfor enhver mottaker av utbytte. At bestemmelsen tillegger påtalemyndigheten bevisbyrden og et konkretiseringskrav i forhold til handlingen som skal ha gitt utbytte, må være det naturlige utgangspunkt slik at man unngår feilaktig inndragning.²⁴⁴ At dette er utgangspunktet gir sammenheng til at påtalemyndigheten må bevise utover enhver rimelig tvil at tiltalte er skyldig for å unngå uriktige domfellelser. Det kan her anføres at inndragning ikke er straff og at beviskravet kunne vært ytterligere senket. På den annen side er inndragning en strafferettslig reaksjon, og som man ser av drøftelsene i oppgaven er beviskravet likevel noe lavere enn hva som kreves for å straffedømme. Ved at regelen er utformet på denne måten vil jeg si at den ivaretar både hensynet til å unngå feilaktig inndragning, samtidig som formålet bak regelen opprettholdes. Når Høyesterett også har åpnet adgang til gjennomskjæring overfor lovbryster der han mer eller mindre kontrollerer selskapet som først mottar utbytte, må lovbrysters adgang til å redusere sitt ansvar anses for å være innsnevret i en betydelig grad.²⁴⁵

---

²⁴⁴ Se punkt 7.2

²⁴⁵ Se punkt 7.2.2.2

Ved at hovedregelen om inndragning også er gjort obligatorisk vil det tvinge aktørene til å rette fokus mot inndragning og et økt fokus på tema bidrar til å effektivisere formålet bak reglene.

Jeg mener at når §34 er utformet på denne måten bidrar det da spesielt sammen med muligheten for gjennomskjæring til en tilstrekkelig opprettholdelse av reglenes formål.

Ser man videre på de regler en har til rådighet overfor tredjemenn der de mottar utbytte etter gjerningstiden, har lovgiver slik jeg ser det forsøkt å treffe best mulig og få en så optimal bruk av hjemlene som det lar seg gjøre ved å operere med ulike regelsett avhengig av mottakerens forhold til lovbryster. Av den grunn oppstiller hovedregelen for inndragning hos mottakere et konkretiseringskrav samtidig som at god tro utelukker inndragning i de tilfelle hvor det er ytet vederlag.²⁴⁶ Utgangspunktet er slik jeg ser det i samsvar med strl § 34 som nevnt ovenfor når det gjelder balansen mellom inndragning og de rettsikkerhetshensyn som gjør seg gjeldene på området.

Av hensyn til bevisetema og dets vanskeligheter har man funnet det nødvendig å åpne for en større adgang enn hva som følger av hovedregelen, når det hos lovbryster er foretatt utvidet inndragning og det er bevist overdragelse til en nærstående. I strl § 37a annet ledd har man derfor gått bort ifra kravet til konkretisering og senket kravet til en sannsynliggjøring, men opprettholdt at bevisbyrden ligger hos påtalemyndigheten.²⁴⁷ Gjennom disse endringer dog overfor den snevre personkrets, vil det bidra til en kraftig vanskeliggjøring for lovbryster i gjøre inndragningskravet mot ham illusorisk ved overdragelse. Videre i bestemmelsen har man fjernet betydningen av betalt vederlag for det overdratte, når det gjelder lovbrysters nærmeste. Bakgrunnen er at bevisproblemene for påtalemyndigheten her ville blitt altfor store, ettersom det er en mye større risiko for proforma kvitteringer nærstående imellom enn hvor overdragelse skjer til andre tredjepersoner.²⁴⁸

---

²⁴⁶ Se punkt 8.3

²⁴⁷ Se punkt 8.2

²⁴⁸ Ot.prp.nr.8 (1998-99) s.41

At man også ved siden av muligheten til gjennomskjæring overfor selskaper som nevnt ovenfor, har latt annet ledd gjeldene tilsvarende ved inndragning hos foretak som lovbryster har en viss nærhet til gjør at man begrenser mulighetene til å skjule ulovlig utbytte i de aller fleste tilfelle.²⁴⁹

Jeg mener at man på denne bakgrunn hvor man har en hovedregel som opprettholder formålet bak reglene samtidig som den ivaretar hensynet til feilaktige inndragelser er tilstrekkelig effektiv i de normale tilfelle til å opprettholde formålet. At man ved siden av da har fått en utvidet adgang i forhold til en bestemt gruppe der hvor faren for proforma er større, tilsier at man ytterligere har innsnevret lovbrysters muligheter i gjøre kravet mot ham grunnløst, samtidig som man ivaretar de rettssikkerhetsmessighensyn.

For å vanskeliggjøre lovbrysters mål om å redusere ansvaret ytterligere tilføyde man i strl § 34a tredje ledd en meget vidtrekkende bestemmelse som tar sikte på å hindre at kravet mot lovbryster blir grunnløst ved overdragelse til nåværende eller tidligere ektefelle og samboer. Regelen er imidlertid bare en beregningsregel, men ved at alle formuesgoder som tilhører ektefelle eller samboer kan tas med i beregningsgrunnlaget overfor lovbryster bidrar til en vesentlig vanskeliggjøring for lovbryster i unndra seg ansvar gjennom overdragelse.²⁵⁰

En regel utformet på denne måten må sies å være med å betydelig effektivisere inndragningen og opprettholde formålet bak inndragningsinstituttet.

Som man ser av drøftelsen ovenfor vil det ved inndragning overfor tredjemenn ikke kunne sies å være problemer av juridisk, men heller av praktisk karakter.

Det kunne tenkes at en lettelse eller utelatelse i forhold til konkretisering av det straffbare forhold hadde bidratt til en mer effektiv inndragning, men jeg mener at man også må se hen til de hensyn som gjør seg gjeldene ved å ha en for vid adgang til inndragning. Jeg tror at et økt fokus hos påtalemyndigheten på inndragningsspørsmålet vil kunne avhjelpe deler av de

---

²⁴⁹ Se punkt 8.3

²⁵⁰ Se punkt 8.2

konkretiseringsproblemer, som oppstår ved at etterforskningen ikke er fokusert nok på inndragningsspørsmålet og at det igjen vil øke omfanget av inndragningen.²⁵¹

Et annet forhold som synes å skape problemer ved inndragning er der hvor utbyttet overføres til utlandet, ettersom det kan å se ut til at politiets etterforskning stopper opp i disse tilfelle.²⁵² At politiet alene ikke har myndighet til å etterforske i utlandet og at det må anmodes om bistand kan være en av grunnene sammen med prioriteringen av de ressurser politiet har til rådighet. Samtidig vil kanskje det forhold at deler av utbytte forblir i det landet hvor inndragning skjer, i noen tilfelle resultere i at en forfølgelse av utbytte ikke vil prioriteres.

Jeg ville imidlertid kun påpeke og ikke gå noe dypere inn i de praktiske problemstillinger som kan sies å oppstå, ettersom oppgaven er fokusert rundt den teoretiske siden av inndragning.

Jeg vil på denne bakgrunn konkludere med at lovgiver har gitt utførlige hjemler på inndragningsområde overfor tredjemenn, som hindrer lovbryter i å redusere sitt ansvar.

---

²⁵¹ Samtale med politiadvokat Abrahamsen

²⁵² Samtale med politiadvokat Abrahamsen

10 Litteraturliste

10.1 Juridisk teori

Matningsdal, Magnus, Inndragning 1987 Oslo Universitetsforlaget.

Dyrnes, Anne-Mette, Inndragning: Hva må gjøres? 2004 Oslo(dokumentet er del av serien Økokrims skriftserie) Cicerion forlag.

Matningsdal, Magnus og Bratholm, Anders, Straffeloven, Kommentarutgave Første Del. Almindelige Bestemmelser, 2.utg., 2003 Oslo Universitetsforlaget.

Andenæs, Johs, Formuesforbrytelsene 6. Utgave 1996, 6. Opplag 2005 Oslo Universitetsforlaget 1996.

Moe, Ernst, Norsk Lovnøkkel, Dekningsloven Oslo 1996 Ad Notam Gyldendal.

Eskeland, Ståle, Strafferett 2.utg 2006 Oslo, Cappelen Akademisk Forlag.

10.2 Lovregister

Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven) av 22.Mai 1902 nr.10

Lov om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) av 22.Mai 1981 nr.25

Lov om ekteskap av 4. juli 1991 nr. 47

Lov om fordringhavernes dekningsrett av 8.juni 1984 nr.59 (dekningsloven).

Lov om godtroerverv av løsøre av 2.juni 1978 nr.37.

10.3 Offentlige dokumenter

NOU 1996:21 Mer effektiv inndragning av vinning: Utredning fra Inndragningsutvalget oppnevnt av Justis- og politidepartementet 31. August 1995; avgitt til Justis- og politidepartementet 17. September 1996.

Ot.prp.nr.8 (1998-99) Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv (inndragning av utbytte) : tilrådning fra Justis- og politidepartementet av 5. November 1998, godkjent av statsråd samme dag/Justis- og politidepartementet.

10.4 Domsregister

Rt 1986 s 564

Rt 1987 s 897

Rt 1991 s 986

Rt 1995 s 542

Rt 1995 s 1003

Rt 2001 s 1271

Rt 2003 s 897

Rt 2007 s 680

Rt 2007 s 973

HR-2008-01087-A

10.5 Andre kilder

Samtale med Politiadvokat Kjell Johan Abrahamsen ved Vestfold Politidistrikt.

11 Lister over tabeller og figurer m v